

Hanna Norri

PERSOONALLISUUSPIIRTEIDEN YHTEYS VAUVAKUUMEEN KOKEMISEEN

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Kesäkuu 2024

TIIVISTELMÄ

Hanna Norri: Persoonallisuuspiirteiden yhteys vauvakuumeen kokemiseen
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Psykologia
Kesäkuu 2024

Vauvakuumeella tarkoitetaan emotionaalisesti ja fyysisesti koettua halua saada oma lapsi. Ilmiöstä on tehty tieteellistä tutkimusta toistaiseksi hyvin vähän, mutta se saattaa olla merkityksellinen taustatekijä perheellistymispäätöksissä. Tämän tutkielman tarkoituksena oli tarkastella, ovatko persoonallisuuden Big Five -piirteet yhteydessä vauvakuumeen kokemukseen, sekä muokkaavatko sukupuoli tai parisuhdestatus persoonallisuuspiirteiden ja vauvakuumeen välisiä yhteyksiä. Persoonallisuuspiirteiden on aiemmassa tutkimuksessa havaittu olevan yhteydessä perheellistymisen eri osa-alueisiin, kuten todennäköisyyteen tulla vanhemmaksi, lapsilukuun sekä vanhemmuuteen siirtymän ajoitukseen. Persoonallisuuspiirteet kuvaavat yksilöiden välisiä eroja muun muassa emotionaalisissa taipumuksissa, ja näiden erojen oletettiin heijastuvan myös vauvoja kohtaan koettuihin tunnereaktioihin, ja olevan näin yhteydessä myös vauvakuumeen kokemukseen.

Tutkimuksen osallistajat rekrytoitiin Profilic-palvelun kautta, ja kansainvälinen aineisto kerättiin verkkokyselyinä helmikuussa 2023. Lopullinen otos ($n = 416$) koostui lapsettomista, 19–55-vuotiaista henkilöistä, joista naisia oli 51 % ja miehiä 49 %. Osallistujista 46.9 % ei ollut parisuhteessa ja 53.1 % oli parisuhteessa. Vauvakuumetta arvioitiin Attitudes Towards Babies Scale -kyselyllä (ABS), ja persoonallisuuden piirteitä Big Five Inventory–2 Short Form -kyselyllä (BFI-2-S).

Persoonallisuus selitti vauvakuumeen tasoa kohtalaisen voimakkaasti. Piirteistä sovinnollisuus, ekstraversio ja tunnollisuus olivat positiivisessa yhteydessä vauvakuumeen tasoon. Neuroottisuus ja avoimuus taas olivat lievästi ja negatiivisesti yhteydessä vauvakuumeeseen. Sukupuoli muokkasi sovinnollisuuden ja vauvakuumeen välistä yhteyttä niin, että naisilla positiivinen yhteys oli voimakkaampi kuin miehillä. Parisuhdestatus ei muokannut minkään piirteen ja vauvakuumeen välistä yhteyttä. Sukupuoli ja parisuhdestatus eivät itsenäisesti olleet yhteydessä vauvakuumeen tasoon.

Vauvakuumetta ja sen taustalla olevia tekijöitä on aiemmin tutkittu hyvin vähän, joten tämä tutkimus antoi uutta tietoa ilmiöstä. Sovinnollisuus on tämän tutkimuksen perusteella Big Five -piirteistä voimakkaimmin yhteydessä emotionaaliseen haluun saada lapsia, ja tämä yhteys vaikuttaa olevan erityisen voimakas naisilla. Piirteiden yhteys vauvakuumeeseen antaa viitteitä siitä, että kokemus voi olla kohtuullisen stabiili, piirteenkaltainen ominaisuus. Vauvakuume saattaa olla yksi persoonallisuuden ja perheellistymisen välistä yhteyttä selittävä tekijä, ja tätä yhteyttä sekä vauvakuumeen käytännön seurauksia olisi tärkeä tutkia jatkossa lisää. Syntyvyyden laskusta on viime aikoina keskusteltu paljon, ja vauvakuumeen tutkimus voi tarjota tähän keskusteluun lisää näkökulmia ja ymmärrystä siitä, mikä motivoi ihmisiä nykypäivänä vanhemmuuteen.

Avainsanat: vauvakuume, lisääntymismotivaatio, persoonallisuus, Big Five

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Opinnäytteessäni käytetyt tekoälytyökalut ja niiden käyttötarkoitukset on kuvailtu alla:

Työkalun nimi (ja versio): -

Käyttötarkoitus ja osio, jossa työkalua käytettiin: -

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien tekoälyllä tuotetut osat, ja hyväksyn vastuun mahdollisista julkaisueettisten normien rikkomuksista.

Sisällysluettelo

Johdanto	1
Persoonallisuus ja Big Five -piirteet.....	1
Persoonallisuuden yhteys vanhemmuuteen	3
Vauvakuume	5
Persoonallisuuden ja vauvakuumeen välinen yhteys.....	8
Tutkimuskysymykset ja hypoteesit.....	10
Menetelmät.....	11
Tutkittavat.....	11
Tutkimuksen kulku	12
Muuttujat.....	13
Aineiston analysointi	14
Tulokset.....	15
Kuvailevat tulokset	15
Persoonallisuuspiirteiden yhteys vauvakuumeen tasoon.....	16
Sukupuolen ja parisuhteen muokkaava vaikutus piirteiden ja vauvakuumeen väliseen yhteyteen	17
Pohdinta	19
Persoonallisuuspiirteiden ja vauvakuumeen välinen yhteys.....	20
Sukupuolen ja parisuhdestatuksen vaikutus piirteiden ja vauvakuumeen väliseen yhteyteen	23
Tutkimuksen vahvuudet ja rajoitukset.....	25
Jatkotutkimustarpeet	26
Johtopäätökset.....	28
Lähteet.....	29

JOHDANTO

Syntyvyys on laskenut Euroopassa melko tasaisesti monen vuosikymmenen ajan (Eurostat, 2024). Näin on tapahtunut myös Suomessa, jossa syntyvyyden lasku oli erityisen voimakasta 2010-luvulla ja on pienen nousun jälkeen jatkunut myös 2020-luvulla (Sorsa ym., 2023). Lapsia saadaan aiempaa vähemmän ja vanhempana, minkä lisäksi vapaaehtoinen lapsettomuus on lisääntynyt, eli lasten hankkiminen ei ole enää samanlainen itsestäänselvyys kuin se on ennen ollut. Sosiaaliset normit ja asenteet ovat muuttuneet sallivammiksi ja erityisesti länsimaissa korostetaan yksilön vapautta, minkä vuoksi moninaiset elämänvalinnat, kuten lapsettomana pysyminen, ovat sosiaalisesti aiempaa hyväksytympiä. Koska ulkoiset paineet hankkia lapsia ovat vähentyneet ja valinnanmahdollisuudet ovat kasvaneet, ovat yksilön omat halut ja toiveet todennäköisesti kasvavassa roolissa siinä, tuleeko hänestä vanhempi vai ei. Osalla ihmisistä halu saada lapsia ilmenee niin sanotun vauvakuumeen kokemuksena. Sitä, mikä selittää tällaista emotionaalista, kohonutta halua saada oma lapsi, on tutkittu vasta vähän, mutta yksi tämän ilmiön taustalla vaikuttava tekijä voisi olla persoonallisuus. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, ovatko persoonallisuuspiirteet yhteydessä vauvakuumeen kokemiseen, sekä sitä, miten sukupuoli ja parisuhdestatus vaikuttavat tähän mahdolliseen yhteyteen.

Persoonallisuus ja Big Five -piirteet

Persoonallisuudella tarkoitetaan yksilöiden välisiä psykologisia eroavaisuuksia, ja näitä tarkastellaan usein piirteiden kautta. Piirteet ovat persoonallisuuden perusyksiköitä, jotka edustavat yksilöille tyypillisiä ja suhteellisen pysyviä taipumuksia tuntea, ajatella ja käyttäytyä (McAdams & Olson, 2010). Ne kuvataan tyypillisesti jatkumoina, joille yksilöt voi asettaa sen mukaan, missä määrin he mitään piirrettä ilmentävät. Suurin osa ihmisistä asettuu piirrejatkomoiden keskivaiheille, kun taas piirteiden äärimuodot ovat harvinaisempia (McCrae & Costa, 2003). Yleisimmin käytetty ja eniten tutkittu piirreteoria on viiden faktorin malli, ja tähän malliin kuuluvista piirteistä käytetään usein nimitystä Big Five. Teorian mukaan yksilöiden väliset keskeiset psykologiset erot tiivistyvät viiteen laaja-alaiseen piirteeseen, jotka muodostavat persoonallisuuden perustan (McCrae & John, 1992), ja näillä piirteillä on havaittu olevan vahva geneettinen pohja (McAdams & Olson, 2010). Mallin viisi piirrettä ovat ekstrasversio, neuroottisuus, sovinnollisuus, tunnollisuus ja avoimuus kokemuksille. Teorian mukaan piirteet ovat hierarkkisesti järjestäytyneitä, ja nämä ylimmän tason piirteet koostuvat

useista kapea-alaisemmista piirteistä (Costa & McCrae, 2008). Tämä persoonallisuutta kuvaava faktorirakenne on pystytty toistamaan lukuisissa eri kulttuureissa tehdyissä tutkimuksissa (McCrae & Costa, 2008) ja sekä itse- että vertaisarvioinneilla eri menetelmiä käyttäen (McCrae & Costa, 1987).

Ekstraversio sisältää sekä sosiaaliseen toimintaan että emotionaalisuuteen liittyviä alapiirteitä. Piirre kuvaa muun muassa yksilön sosiaalisuutta, aktiivisuutta, ulospäinsuuntautuneisuutta ja jämäkkyyttä (McCrae & John, 1992). Lisäksi ekstraversioon sisältyy positiivinen emotionaalisuus, eli taipumus kokea herkästi positiivisia tunteita, kuten iloa ja innostusta (Costa & McCrae, 1980; McCrae & John, 1992). Korkealla ekstraversio-jatkumolla olevat viihtyvät ihmisten kesellä, ovat sosiaalisesti aktiivisia ja jännityshakuisia sekä ottavat usein ryhmässä johtajan roolin, kun taas niin sanotut introvertit viihtyvät paremmin itsekseen, ovat hiljaisempia ja hillitympiä, eivätkä koe positiivisia tunteita erityisen voimakkaasti (McCrae & Costa, 2003).

Neuroottisuus kuvaa erityisesti niin sanottua negatiivista emotionaalisuutta, eli taipumusta kokea voimakkaasti kielteisiä tunteita, kuten ahdistusta, masentuneisuutta, vihaa ja huolestuneisuutta (Costa & McCrae, 1980; McCrae & Costa, 1987) sekä taipumusta tunnetilojen voimakkaalle vaihtelulle (McCrae & John, 1992). Neuroottisuuden liittyviä alapiirteitä ovat myös impulsiivisuus sekä voimakas itsetietoisuus, joka herkistää yksilöä kokemaan häpeää ja alemmuutta suhteessa muihin (McCrae & Costa, 2003). Neuroottisuudella oli Anglimin ym. (2020) meta-analyysissä negatiivinen ja Big Five -piirteistä voimakkain yhteys hyvinvointiin. Tätä selitettiin juuri neuroottisuuden liittyvällä negatiivisella emotionaalisuudella sekä siihen usein liittyvillä negatiivisesti sävyttyneillä ajattelu- ja tulkintatavoilla (Anglim ym., 2020).

Tunnollisuus kuvaa erityisesti käyttäytymistäipumuksia (Zillig ym., 2002) ja siihen liittyviä alapiirteitä ovat muun muassa ahkeruus, järjestelmällisyys, pystyvyys ja sinnikkyys (Costa & McCrae, 1987; McCrae & John, 1992). Korkeasti tunnolliset ihmiset pyrkivät hyviin suorituksiin, ja he ovat tyypillisesti tavoitteellisia, suunnitelmallisia ja harkitsevia (McCrae & Costa, 2003). Sovinnollisuus on ekstraversioon lisäksi erityisesti sosiaaliseen käyttäytymiseen heijastuva piirre. Siihen liittyviä alapiirteitä ovat muun muassa luottavaisuus, nöyryys, altruismi ja vaatimattomuus (McCrae & John, 1992). Korkeasti sovinolliset ihmiset ovat mukautuvaisia, huomaavaisia ja auttavaisia, he luottavat muihin ja välttävät konflikteja, kun taas matala sovinollisuus näyttäytyy esimerkiksi aggressiivisuutena, ylpeytenä ja itsekeskeisyytenä (McCrae & Costa, 2003). Avoimuus kokemuksille taas kuvaa yksilön avoimuutta tunteille, ajatuksille, toiminnalle, arvoille ja kokemuksille (McCrae & John, 1992). Korkeaan avoimuuteen liittyy kiinnostus uutuuteen ja vaihteluun, kun taas matalaan avoimuuteen liittyy tuttuuden, ennustettavuuden ja yksinkertaisuuden suosiminen (McCrae, 1996). Avoimuus voi näyttäytyä esimerkiksi rikkaana mielikuvituksena,

luovuutena sekä laajoina mielenkiinnonkohteina, ja piirteen on havaittu korreloivan älykkyyden kanssa, mutta olevan tästä kuitenkin erillinen käsite (McCrae & Costa, 1987).

Persoonallisuus ei selitä kaikkea ihmisten toimintaa, sillä ne kuvaavat yleisiä taipumuksia, eikä niiden ennustevoima yksittäisissä tilanteissa ole kovin suuri (McCrae & Costa, 2003). Piirteiden lisäksi myös monet ympäristöön ja tilanteeseen liittyvät tekijät, sekä näiden vuorovaikutus biologisten taipumusten kanssa vaikuttavat siihen, miten yksilöt milloinkin käyttäytyvät (McAdams & Olson, 2010). Piirteet ovat kuitenkin kohtuullisen pysyviä ominaisuuksia, ja niillä on mahdollista selittää ja ennustaa monia asioita pitkällä aikavälillä. Big Five -piirteillä on havaittu olevan yhteyksiä muun muassa psykologiseen hyvinvointiin (Anglim ym., 2020), työuupumukseen (Angelini, 2023), tyytyväisyyteen ystävyys-suhteissa (Körner & Altmann, 2023) ja akateemiseen suoriutumiseen (Komarraju ym., 2009). Koska tässä tutkimuksessa tarkastellaan piirteiden yhteyttä vauvakuumeen kokemiseen, seuraavaksi esitellään tarkemmin persoonallisuuden piirteiden yhteyksiä vanhemmaksi tulemiseen ja lasten hankkimiseen.

Persoonallisuuden yhteys vanhemmuuteen

Persoonallisuuden yhteyttä sosiaaliseen käyttäytymiseen, kuten pariutumiseen ja perheellistymiseen on tutkittu jonkin verran. Persoonallisuuden ja temperamentin piirteillä onkin havaittu olevan yhteyttä muun muassa siihen, millä todennäköisyydellä ihmiset hankkivat lapsia, aiottuun ja toteutuneeseen lapsilukuun sekä lasten hankkimisen ajoitukseen, ja tutkimustuloksissa on havaittavissa jonkin verran yhdenmukaisuutta.

Ekstraversion on havaittu olevan positiivisessa yhteydessä todennäköisyyteen, että tutkittavalla on lapsia sekä suurempaan lapsilukuun (Berg ym., 2013; Jokela ym., 2011) ja negatiivisessa yhteydessä vapaaehtoiseen lapsettomuuteen (Avison & Furnham, 2015). Piirteen yhteyttä lapsilukuun selitti Jokelan ym. (2011) tutkimuksessa osin se, että ekstrovertit saivat ensimmäisen lapsensa keskimäärin nuorempina kuin introvertit. Ekstraversiolle läheisen sosiaalisuus-piirteen on myös havaittu olevan positiivisessa yhteydessä todennäköisyyteen saada ensimmäinen ja toinen lapsi, ja tämä yhteys oli itsenäinen parisuhdestatuksen vaikutuksesta (Jokela ym., 2009). Eräässä tutkimuksessa ekstraversion kanssa korreloiva elämishakuisuus-piirre oli kumppanin kanssa asuvilla yhteydessä pienempään todennäköisyyteen, että tutkittavalla oli lapsia, mutta yhteys oli päinvastainen heillä, jotka eivät asuneet kumppanin kanssa (Jokela ym., 2010). Tätä tulosta tulkittiin niin, että korkeasti elämishakuisilla ihmisillä saattaa olla vähemmän perinteiset käsitykset perheen

perustamiseen liittyen, ja toisaalta he saattavat olla alttiimpia saamaan lapsia tahattomasti. Bergin ym. (2013) tutkimuksessa havaittiin, että ekstraversio oli positiivisessa yhteydessä suunnittelemaniin raskauksiin. Vaikka ekstraversio vaikuttaa pääosin olevan positiivisessa yhteydessä vanhemmaksi tulemiseen, osa sen alapiirteistä tai taustalla olevista temperamenttipiirteistä saattaa vaikuttaa lisääntymiskäyttäytymiseen eri tavoin eri tilanteissa.

Emotionaalisuus-piirre, joka neuroottisuuden tapaan kuvaa taipumusta kokea negatiivisia tunteita, oli Jokelan ym. (2009) tutkimuksessa negatiivisessa yhteydessä todennäköisyyteen saada toinen ja kolmas lapsi. Tätä yhteyttä tosin selitti suureksi osaksi se, että emotionaalisuus oli myös negatiivisessa yhteydessä todennäköisyyteen asua kumppanin kanssa, joka taas selitti pienempää todennäköisyyttä saada lapsia. Piirteen merkitys näyttöäyksi kuitenkin lapsilukua rajoittavana tekijänä, mikä vastaa tulosta siitä, että neuroottisuus on yhteydessä pienempään lapsilukuun (Jokela ym., 2011). Avisonin ja Furnhamin (2015) tutkimuksessa neuroottisuudella ei ollut merkittävää yhteyttä vapaaehtoiseen lapsettomuuteen eikä siihen, oliko tutkittavalla lapsia, mikä myös tukee ajatusta siitä, että neuroottisuuden rooli saattaa olla merkittävämpi lapsilukua rajoittavana tekijänä kuin siinä, hankkiiko yksilö yhtään lasta vai ei. Tosin neuroottisuuteen yhteydessä olevan ”vaikeuksien välttäminen” -temperamenttipiirteen (harm avoidance) (De Fruyt ym., 2000) on myös eräässä tutkimuksessa havaittu olevan yhteydessä pienempään todennäköisyyteen, että tutkittavalla ylipäätään on lapsia (Jokela ym., 2010).

Tunnollisuus oli Jokelan ym. (2011) tutkimuksessa yhteydessä matalampaan lapsilukuun naisilla, mutta Avisonin ja Furnhamin tutkimuksessa (2015) piirteellä ei havaittu merkittävää yhteyttä lasten hankkimiseen. Nämä tulokset muistuttavat edellä kuvattuja neuroottisuuden yhteyksiä vanhemmuuteen. Jokelan ym. (2010) tutkimuksessa tunnollisuuden kanssa positiivisesti korreloiva sinnikkyys (De Fruyt ym., 2000) oli yhteydessä pienempään todennäköisyyteen, että tutkittavalla oli lapsia, mutta Robertsin ja Boggin (2004) pitkittäistutkimuksessa tunnollisuuden alapiirre ”sosiaalinen vastuullisuus” oli yhteydessä korkeampaan lapsilukuun. Tunnollisuuden suhde perheellistymiseen on siis jokseenkin epäselvä. Voisi ajatella, että esimerkiksi arvot saattavat olla keskeisessä roolissa siinä, suuntautuvatko hyvin tunnollisen ihmisen tavoitteet ja määrätietoinen toiminta vahvemmin perheeseen vai esimerkiksi uraan, jolloin tunnollisuuden ja perheellistymisen välinen yhteys olisi erilainen eri ihmisillä.

Sovinnollisuuden on havaittu olevan ekstraversioon tavoin negatiivisessa yhteydessä vapaaehtoiseen lapsettomuuteen, sekä positiivisessa yhteydessä halun tulla vanhemmaksi ja toivottuun lapsilukuun (Avison & Furnham, 2015). Korkeasti sovinnollisilla ihmisillä vaikuttaisi myös olevan vähemmän epäröintiä ja ristiriitaisia tunteita vanhemmaksi tuloa kohtaan (Pinquart ym., 2008). Sovinnollisuuden on myös havaittu olevan naisilla yhteydessä suurempaan todennäköisyyteen

saada lapsia (Jokela ym., 2011) sekä suurempaan lapsilukuun (Berg ym., 2013; Jokela ym., 2011). Bergin ym. (2013) tutkimuksessa sovinnollisuus oli naisilla positiivisessa yhteydessä nimenomaan suunniteltuihin raskauksiin, mutta ei suunnittelemattomiin.

Avoimuudella kokemuksille oli Jokelan ym. (2011) tutkimuksessa Big Five -piirteistä vahvimmat yhteydet perheellistymiseen, ja piirre oli yhteydessä muun muassa matalampaan todennäköisyyteen, että tutkittavalla oli lapsia, lasten hankkimisen lykkäämiseen sekä pienempään lapsilukuun. Naisilla sosioekonomisen taustan kontrollointi pienensi yhteyttä avoimuuden ja lapsiluvun kanssa noin puolella, eli korkeampi avoimuus oli yhteydessä korkeampaan koulutustasoon, mikä selitti osin pienempää lapsilukua (Jokela ym., 2011). Samansuuntaisesti avoimuuden on muissa tutkimuksissa havaittu olevan muun muassa positiivisessa yhteydessä lasten hankkimisen lykkäämiseen (Berg ym., 2013; Tavares, 2016), matalampaan lapsilukuun naisilla (Berg ym., 2013) sekä myös varhaisempaan ja pysyvämpään päätökseen jäädä lapsettomaksi (Avison & Furnham, 2015). Avisonin ja Furnhamin (2015) tutkimuksessa avoimuus ei kuitenkaan erotellut vapaaehtoisesti lapsettomien ryhmää heistä, jotka halusivat lapsia tai olivat jo vanhempia.

Persoonallisuuspiirteillä on siis havaittu olevan yhteyksiä perheellistymisen eri osa-alueisiin. Tutkimuksissa ei ole kuitenkaan juuri tarkasteltu, mitkä tekijät välittävät tai selittävät näitä yhteyksiä. Yksi tällainen tekijä voisi olla vauvakuumeen kokemus, jota käsitellään seuraavassa osiossa tarkemmin.

Vauvakuume

Vauvakuume on yleisesti tunnettu käsite ja ilmiö populaarikulttuurissa, mutta tieteellistä tutkimusta siitä on tehty toistaiseksi vain vähän. Ilmiötä on pidetty muun muassa opittujen sukupuoliroolien, hoivavietin tai seksuaalisen halukkuuden sivutuotteena, mutta Brase ja Brase (2012) toteavat tutkimuksessaan, että kyseessä vaikuttaa olevan näistä erillinen, mitattavissa oleva psykologinen ilmiö. Artikkelissaan he kuvaavat vauvakuumetta fyysisesti ja emotionaalisesti koetuksi haluksi saada oma lapsi (Brase & Brase, 2012). Rotkirchin (2007) laadullisessa tutkimuksessa vauvakuumetta kokeneet naiset kuvaavatkin sekä fyysisiä (esim. tuntemuksia kohdussa) että psyykkisiä (esim. unia ja toistuvia ajatuksia) ”oireita”, ja kokemusta verrattiin biologisiin tarpeisiin, joita ei voi tahdonalaisesti hallita. Pitkittynyt vauvakuume oli osalle tutkimukseen vastanneista myös haastava ja kipeä kokemus, johon liittyi esimerkiksi yksinäisyyttä, madaltunutta itsetuntoa ja vetäytymistä ihmissuhteista, joissa saattoi altistua lapsille (Rotkirch, 2007).

Vauvakuumetta on raportoitu herättävän muun muassa vauvan sylissä pitäminen tai hellittely, nukkuvan lapsen näkeminen (Lainiala, 2016), ikä, rakastuminen ja vertaisten vanhemmaksi tulo (Rotkirch, 2007). Myös raskauden yrittäminen, tai koettu raskaus ja sen aiheuttamat hormonaaliset muutokset voivat kytkeytyä siihen, että halu saada lapsi voimistuu niin sanotuksi vauvakuumeeksi (Rotkirch, 2007; Rotkirch ym., 2011). Usein vauvakuumeen heräämiseen ei toisaalta osata liittää mitään erityistä laukaisevaa tekijää, tai sitä on koettu nuoresta asti (Rotkirch, 2007; Rotkirch ym., 2011). Nelson-Coffey ja Cavanaugh (2021) esittävät, että halu saada lapsia voi myös vaihdella ympäristön tilannesidonnaisten ärsykkeiden mukaan. Heidän kokeellisessa tutkimuksessaan sekä myönteisiä että kielteisiä lapsi-vanhempi-kuvia katselleet raportoivat enemmän empaattisia tunteita (esim. sympatia, hellyys) sekä suurempaa halua saada lapsi kuin kontrolliryhmä, joka katsoi kuvia pelkästään aikuisista. Tutkimuksen perusteella empaattiset tunteet välittivät yhteyttä kuvien katselun ja kohonneen halun saada lapsi välillä (Nelson-Coffey & Cavanaugh, 2021). Vaikuttaa siltä, että vauvakuumetta voi herättää tiedostamattomasti myös esimerkiksi sosiaalisen median tai mainosten kautta tapahtuva epäsuora altistuminen lapsille.

Sekä naiset että miehet kokevat vauvakuumetta, mutta hieman eri tavoin (Rotkirch ym., 2011). Rotkirchin ym. (2011) tutkimuksessa miehet raportoivat naisia useammin, etteivät ole koskaan halunneet lasta, ja myös että tällainen halu ilmeni ensimmäistä kertaa, kun he yrittivät saada lasta kumppaninsa kanssa. Tämä tulkittiin niin, että miesten kokema vauvakuume saattaa olla erityisen merkityksellinen vanhemmuuteen valmistautumisessa. Naiset taas vaikuttavat kokevan vauvakuumetta useammin ja voimakkaammin kuin miehet (Brase & Brase, 2012; Rotkirch ym. 2011). On myös viitteitä siitä, että naisten kokema vauvakuume vaikuttaa voimakkaammin parin päätökseen hankkia lapsi ja johtaa useammin myös yritykseen saada lapsia (Rotkirch ym., 2011).

Väestöliiton vuoden 2015 perhebarometrissä suomalaisilta vastaajilta kysyttiin vauvakuumeesta ja sitä herättävistä tekijöistä. Vauvan sylissä pitäminen ja nukkuvan lapsen näkeminen herättivät vastaajissa voimakkaimpia vauvakuumeen tunteita (Lainiala, 2016). Lapsettomissa herkimpiä vauvakuumetta herättäville ärsykkeille olivat naisista 20–25-vuotiaat, ja miehistä 26–30-vuotiaat (Lainiala, 2016). Yhden lapsen vanhemmat raportoivat keskimäärin voimakkaampaa vauvakuumetta kuin lapsettomat, ja tässä ryhmässä 20–25-vuotiaat kokivat voimakkainta vauvakuumetta sukupuolesta riippumatta. Myös Rotkirchin ym. (2011) tutkimuksessa vanhemmat raportoivat kokevansa vauvakuumetta useammin kuin lapsettomat. Koetun vauvakuumeen voimakkuus vaikuttaa olevan suurimmillaan melko nuorena, ja aiemmin kuin suomalaiset keskimäärin tulevat vanhemmiksi (Lainiala, 2016). Tämä voi johtua siitä, että heränneestä halusta huolimatta lasten hankkimista lykätään, kunnes olosuhteiden ajatellaan olevan otollisemmat perheen perustamiselle. Rotkirchin (2007) tutkimuksen osallistujien vastauksista

ilmeneekin, että vauvakuume ei aina puhkea lasten saamiselle sopivana koetussa elämäntilanteessa, vaan osa kokee tunteen ilmestyneen kuin tyhjästä tilanteesta, jossa he eivät rationaalisesti ajatellen halunneet lasta.

Koska aiheesta tehty tutkimus on vielä vähäistä, ei tiedetä, miten suuri rooli vauvakuumeen kokemuksella on päätöksessä hankkia lapsi. On kuitenkin viitteitä siitä, että vauvakuume saattaa olla merkityksellinen lisääntymiskäyttäytymiseen vaikuttava tekijä. Esimerkiksi Rotkirchin ym. (2011) tutkimuksessa suurin osa vastaajista raportoi voimakkaan halun saada lapsi johtaneen yhteen tai useampaan lapseen. Lisäksi Rotkirchin (2007) tutkimuksessa raskautta yrittäneet ja vauvakuumetta kokeneet sekä toisaalta vapaaehtoisesti lapsettomat, jotka eivät olleet kokeneet vauvakuumetta, olivat kaksi suurinta ryhmää. Sillä, oliko yksilö kokenut vauvakuumetta, oli siis nähtävästi yhteys siihen, oliko hän yrittänyt saada lasta vai ei (Rotkirch, 2007). Myös Väestöliiton vuoden 2017 perhebarometrin haastatteluaineistossa vauvakuumeen kokemus esitettiin yhtenä perusteena toiveelle saada tulevaisuudessa lapsia, ja toisaalta tämän kokemuksen puute tuotiin myös esille keskeisenä syynä päätökselle olla hankkimatta lapsia (Rotkirch ym., 2017). Näiden tutkimusten perusteella merkittävällä osalla ihmisistä vauvakuumeen kokemus tai sen puute ovat jollakin tavalla yhteydessä päätökseen lasten hankkimisesta. Vaikka perheellistymispäätöksiin vaikuttaa moni tekijä, voidaan toivetta omasta lapsesta pitää yhtenä tärkeimmistä lisääntymiskäyttäytymistä ohjaavista tekijöistä maissa, joissa korostetaan yksilön vapauksia ja ihmisillä on mahdollisuus myös halutessaan ehkäistä ei-toivottuja raskauksia (Rotkirch, 2020). On siis perusteltua olettaa, että vauvakuumeella voisi olla nykyään merkittävä rooli perheellistymispäätöksissä. Vauvakuumeen käytännön merkityksestä kertoo myös, että sen havaittiin suomalaisessa tutkimuksessa olevan yhteydessä lapsettomien naisten suurempaan vauvapuheen määrään sekä matalampiin testosteronitasoihin vauvasimulaattorin hoivaamisen aikana (Sinisalo ym., 2022). Tämä tulos antaa viitteitä siitä, että vauvakuumeen kokemuksella voi olla yhteys myös hoivakäyttäytymiseen.

Tässä tutkimuksessa vauvakuumeen arviointiin käytetään Attitudes Towards Babies -mittaria, jonka rakenne perustuu Brasen ja Brasen (2012) tutkimuksessa tehtyyn havaintoon siitä, että voimakasta halua saada oma lapsi ennustivat parhaiten vahvat positiiviset ja lievät negatiiviset reaktiot vauvoihin liittyviin ärsykkeisiin, sekä kokemus siitä, että lasten saaminen ei vaadi merkittäviä uhrauksia muista tavoitteista. Mittari, ja erityisesti sen emotionaaliset faktorit näyttävät olevan yhteydessä myös aiottuun lapsilukuun sekä toivottuun ikään, jossa saada ensimmäinen lapsi (Brase, 2016). Vauvoihin liittyvät positiiviset ja negatiiviset tunnereaktiot ilmenivät kahtena erillisenä faktorina, ja ne kuvaavat vauvakuumeen ei-tahdonalaista, kehollista puolta (Brase & Brase, 2012), joka myös vauvakuumetta kokeneiden ihmisten kuvauksissa korostuu (Rotkirch, 2007). Myös Miller (1992) jaotteli lasten hankkimiseen liittyvän motivaation positiiviseen ja negatiiviseen motivaatioon,

jotka näyttäytyvät kahtena erillisenä jatkumona. Näiden havaintojen mukaan ihmisillä voi siis olla samanaikaisesti sekä positiivisia että negatiivisia asenteita ja tunteita lapsia kohtaan. Näiden toisistaan erillisten emotionaalisten jatkumoiden voidaan nähdä heijastavan myös persoonallisuustutkimuksessa tehtyä havaintoa siitä, että yksilöiden taipumus positiiviseen tai negatiiviseen emotionaalisuuteen ovat toisistaan erillisiä piirteitä (Costa & McCrae, 1980). Brasen ja Brasen (2012) mittariin jätettiin lisäksi kaksi ilmiön kannalta teoreettisesti kiinnostavaa faktoria, vaikka ne eivät kyseisessä tutkimuksessa merkittävästi ennustaneetkaan vauvakuumeen tasoa. Toinen näistä kuvaa perinteisiin feminiinisiin naissukupuolirooleihin uskomista ja toinen hoivaan liittyviä taipumuksia (Brase & Brase, 2012).

Persoonallisuuden ja vauvakuumeen välinen yhteys

Persoonallisuuden yhteyttä vauvakuumeeseen ei ole toistaiseksi tutkittu. Kuten jo aiemmin todettiin, on persoonallisuudella kuitenkin havaittu olevan yhteys perheellistymiseen, ja vauvakuume voisi olla yksi tätä yhteyttä selittävä tai välittävä tekijä. Motivaatiotekijöiden on ehdotettu välittävän persoonallisuuspiirteiden vaikutusta sosiaaliseen toimintaan (Carlo ym., 2005), ja vauvakuume liittyy olennaisesti motivaatioon saada lapsia. Millerin (1992) tutkimuksessa tarkasteltiin neljän eri piirteen yhteyttä positiiviseen ja negatiiviseen motivaatioon hankkia lapsia. Havaittiin, että hoivaavaa persoonallisuutta kuvaava piirre (nurturance) ennusti naisilla korkeampaa positiivista motivaatiota lasten hankkimiseen. Samaa motivaatiota ennusti miehillä piirre, joka kuvasi taipumusta nauttia ihmisten seurassa olemista sekä panostaa ihmissuhteiden luomiseen (affiliation). Matala autonomia-piirteen taso ennusti korkeaa positiivista motivaatiota, kun taas matala hoivaavuus ennusti korkeaa negatiivista motivaatiota lasten hankkimiseen sekä naisilla että miehillä. Kyseisessä tutkimuksessa käytetyt persoonallisuuden piirteet selittivät vähintään yhtä suuren osan motivaation vaihtelusta kuin muuttujat, jotka kuvasivat erilaisia lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden kokemuksia (Miller, 1992). Tämä tukee ajatusta persoonallisuuden merkityksestä myös vauvakuumeen kokemuksen taustalla. Millerin tutkimus antaa myös viitteitä siitä, että persoonallisuuspiirteet saattavat vaikuttaa lisääntymismotivaatioon eri tavoin naisilla ja miehillä.

Millerin (1994) kehittämä TDIB-teoria (traits-desires-intentions-behaviours) pyrkii selittämään sitä, miten motivaatioon liittyvät taipumukselliset piirteet johtavat lasten hankkimiseen (tai sen välttämiseen) halujen ja intentioiden kautta. Miller määrittelee piirteet taipumuksina reagoida tietyllä tavalla tietyissä olosuhteissa, ja ne voivat olla esimerkiksi motiiveja tai asenteita, mutta myös

persoonallisuuden piirteitä. Teorian mukaan piirteiden pohjalta muodostuu haluja, jotka edustavat tiettyjä tavoitteita kohtaan koettuja tunteita, ja näistä kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristön rajoitteiden kanssa aikomuksia toimia ja sitä kautta konkreettista toimintaa (Miller, 1994). Rotkirch ym. (2011) toteavat tutkimuksessaan, että kaipuu omasta lapsesta, eli niin kutsuttu vauvakuume, asettuu tyypillisimmin teorian mukaisessa prosessissa halujen kohdalle. Toisaalta osalla tämä voi esiintyä myös piirteen kaltaisena, nuoruudesta asti ilmenevänä motivaationa, tai kaipuu voi herätä vasta kun päätös raskauden yrittämisestä on jo syntynyt. Millerin teorian mukaisessa ajattelussa persoonallisuuden piirteet siis olisivat keskeinen taustatekijä halussa saada lapsi.

Kuten aiemmin todettiin, persoonallisuus kuvaa muun muassa yksilölle tyypillisiä tapoja kokea tunteita (McAdams & Olson, 2010) ja vauvakuumeen kokemus on vahvasti emotionaalinen. On siis perusteltua ajatella, että yksilölle tyypilliset tavat tuntea heijastuisivat myös siihen, onko hän taipuvainen kokemaan vauvakuumetta vai ei. Big Five -piirteistä neuroottisuus on selvimmin emotionaalisuuteen painottuva (Zillig ym., 2000), mutta ekstraversioon katsotaan myös yleensä kuuluvan taipumus positiiviseen emotionaalisuuteen (Costa & McCrae, 1980). Muihinkin piirteisiin liittyy useimmissa mittareissa ainakin jonkin verran tunnekokemuksiin liittyviä väittämiä, joskin tunnollisuudessa näiden osuus vaikuttaa olevan vähäinen (Zillig ym., 2000). Anglimin ym. (2020) meta-analyysissä tarkasteltiin persoonallisuuden yhteyttä subjektiiviseen hyvinvointiin, joka koostui kolmesta komponentista, positiivisista ja negatiivisista affekteista sekä elämäntyytyväisyydestä. Näistä kolmesta persoonallisuus selitti tunnekokemuksia paremmin kuin elämäntyytyväisyyttä. Kirjoittajat tulkitsivat tuloksen heijastavan sitä, että persoonallisuus selittää vahvemmin yksilöiden tyypillisesti kokemia tunteita kuin monimutkaisempaa kognitiivista arviointia vaativaa ilmiötä, kuten elämäntyytyväisyyttä (Anglim ym., 2020). Myös lasten hankkiminen voi liittyä tällaiseen rationaaliseen, tietoiseen harkintaan, tai toisaalta päätös voi kummuta vauvakuumeen kaltaisesta, emotionaalisesta toiveesta saada lapsi, ja edellä kuvatun tutkimuksen valossa voisi persoonallisuuden piirteiden odottaa ennustavan näistä jälkimmäistä paremmin. Tässä tutkimuksessa ei vauvakuumeen välittävää roolia persoonallisuudesta lasten hankkimiseen voida suoraan tutkia, sillä tutkittavilla ei aineiston keräämisen ajankohtana ollut omia lapsia. Tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin saada tietoa tällaisen yhteyden mahdollisuudesta sekä kasvattaa ymmärrystä vauvakuumeesta ilmiönä.

Tutkimuskysymykset ja hypoteesit

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, onko persoonallisuuden Big Five -piirteillä yhteys vauvakuumeen kokemiseen. Tällä pyritään lisäämään tietoa vauvakuumeesta ilmiönä sekä syventämään ymmärrystä siitä, miten piirteet ovat yhteydessä perheellistymiseen. Aiemman kirjallisuuden perusteella ensimmäisenä hypoteesina on, että ekstraversio ja sovinnollisuus ovat positiivisessa yhteydessä vauvakuumeen tasoon. Tätä tukee erityisesti se, että sovinnollisuuden on havaittu olevan yhteydessä haluun tulla vanhemmaksi (Avison & Furnham, 2015), ja ekstraversioon liittyvän taipumuksen positiiviseen emotionaalisuuteen voisi odottaa ilmenevän myös taipumuksena kokea vauvoihin liittyvät myönteiset tunteet vahvasti, mikä taas ennustaa koettua vauvakuumetta (Brase & Brase, 2012). Neuroottisuuden taas odotetaan olevan negatiivisessa yhteydessä vauvakuumeen tasoon, sillä piirteelle keskeisen taipumuksen negatiiviseen emotionaalisuuteen voi odottaa näkyvän niin, että myös vauvoihin liittyvät kielteiset tunteet koetaan erityisen voimakkaina. Myös avoimuuden odotetaan aiemmin kuvatun kirjallisuuden perusteella olevan negatiivisessa yhteydessä vauvakuumeen tasoon, joskin tämä oletus on varovaisempi kuin edellä mainittujen piirteiden kohdalla. Avoimuus on kuitenkin yhteydessä matalampaan lapsilukuun ja todennäköisyyteen saada lapsia (Jokela ym., 2011) sekä varhaisempaan päätökseen jäädä lapsettomaksi (Avison & Furnham, 2015), joten mahdollisen yhteyden voisi odottaa olevan negatiivinen. Tunnollisuuden ja perheellistymisen välisestä yhteydestä on aiemmissa tutkimuksissa saatu jossain määrin ristiriitaisia tuloksia, joten hypoteesia piirteen yhteydestä vauvakuumeeseen ei aseteta.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan lisäksi, onko sukupuolella ja parisuhdestatuksella yhteyttä vauvakuumeen kokemiseen, ja muokkaavatko nämä tekijät persoonallisuuspiirteiden ja vauvakuumeen välistä yhteyttä. Aiemman kirjallisuuden perusteella naissukupuoli vaikuttaisi olevan yhteydessä voimakkaampaan ja useammin koettuun vauvakuumeeseen (Brase & Brase, 2012; Rotkirch ym., 2011), joten hypoteesina on, että naissukupuoli on myös tässä aineistossa positiivisessa yhteydessä vauvakuumeeseen. Oletuksena on myös, että parisuhteessa oleminen on positiivisessa yhteydessä koettuun vauvakuumeeseen. Rakastuminen on raportoitu yhdeksi vauvakuumetta laukaisevaksi tekijäksi (Rotkirch, 2007), ja Brasen ja Brasen (2012) tutkimuksessa naimisissa oleminen ennusti koettua vauvakuumetta positiivisesti. Lisäksi Sturm ym. (2023) havaitsivat, että parisuhteessa oleminen oli yhteydessä aikomukseen hankkia lapsia. Voisi myös ajatella, että monelle perheen perustamiseen liittyvät ajatukset konkretisoituvat vakituudessa parisuhteessa, ja siksi vauvakuumeen kokeminen olisi myös yleisempää parisuhteessa olevilla. Kysymykseen,

muokkaavatko sukupuoli tai parisuhdestatus piirteiden ja vauvakuumeen välistä yhteyttä, ei aiemman soveltuvan tutkimustiedon vähäisyyden vuoksi aseteta hypoteesia.

MENETELMÄT

Tutkittavat

Tutkimuksen osallistujat rekrytoitiin kansainvälisen Profilic-verkkopalvelun (www.profilic.com) kautta. Aineisto kerättiin osana TransParent-tutkimusprojektia (<https://projects.tuni.fi/transparent/>) helmikuussa 2023 sähköisillä kyselyillä LimeSurvey-sivustolla, johon osallistujat ohjattiin Profilic-palvelusta. Osallistuminen oli vapaaehtoista ja kaikki osallistujat antoivat suostumuksen ennen kyselyihin vastaamista. Osallistumisten ehtona oli täysi-ikäisyys, lapsettomuus, ja lisäksi sujuva englannin kielen taito, koska kyselyt olivat englanniksi. Kyselyihin vastasi yhteensä 440 henkilöä. Suurin osa vastaajista ilmoitti asuinpaikakseen Euroopan (61 %), Afrikan (22 %) tai Pohjois-Amerikan (13 %). Vastaajat olivat 19 – 55-vuotiaita ($ka = 25.1$, $kh = 5.0$).

Analyyseista jätettiin pois henkilöt, jotka vastasivat väärin kaikkiin kolmeen kyselylomakkeen tarkistuskysymykseen (Attention Check) ja jotka eivät olleet täyttäneet kyselyitä loppuun. Lisäksi analyyseistä jätettiin pois vastaajat, jotka Profilic-profiilitiedoista poiketen ilmoittivat kyselyihin vastatessaan, että olivat itse raskaana tai heidän puolisonsa oli raskaana. Otoksessa oli tässä vaiheessa yksi henkilö, joka ei ollut ilmoittanut sukupuoltaan, ja hänet päädyttiin jättämään analyyseista pois, koska osassa analyyseista käytetään sukupuolta luokittelevana muuttujana. Lopullinen otoskoko analyyseihin oli 416, josta naisia oli 51 % ja miehiä 49 %. Osallistujista 51.9 % oli parisuhteessa, 1.2 % naimisissa ja 46.9 % ei ollut parisuhteessa. Vastaajien koulutusvuodet vaihtelivat välillä 4 – 24 ($ka = 16.4$, $kh = 2.8$), ja parisuhteiden pituudet vuosissa välillä 0 – 13 ($ka = 2.6$, $kh = 2.3$). Taulukossa 1 on esitelty otoksen ominaisuuksia luokiteltuna sukupuolen ja parisuhdestatuksen mukaan. Parisuhdestatus on taulukkoa ja analyyseja varten koodattu uudelleen kaksiluokkaiseksi niin, että naimisissa olevat kuuluvat samaan luokkaan muiden parisuhteessa olevien kanssa.

TAULUKKO 1

Otosta kuvailevia tunnuslukuja

	Kaikki		Naiset		Miehet	
		Ei parisuhteessa	Parisuhteessa	Ei parisuhteessa	Parisuhteessa	
Muuttajat	$n = 416$	$n = 99$	$n = 113$	$n = 96$	$n = 108$	
Ikä	$ka = 25.1$ $kh = 5.0$	$ka = 24.0$ $kh = 4.0$	$ka = 24.0$ $kh = 3.0$	$ka = 26.0$ $kh = 6.0$	$ka = 26.0$ $kh = 6.0$	
Parisuhteen pituus (vuosissa)	$ka = 2.6$ $kh = 2.3$	-	$ka = 2.7$ $kh = 2.2$	-	$ka = 2.8$ $kh = 2.5$	
Koulutusvuodet	$ka = 16.4$ $kh = 2.8$	$ka = 17.0$ $kh = 2.0$	$ka = 17.0$ $kh = 3.0$	$ka = 16.0$ $kh = 3.0$	$ka = 16.0$ $kh = 3.0$	

Tutkimuksen kulku

Tutkimuspyynnöt lähetettiin Profilic-palveluun ilmoitettujen profiilitietojen perusteella. Tavoitteena oli kerätä 400 osallistujaa, jotka jakautuisivat parisuhdestatuksen ja sukupuolen perusteella neljään 100 osallistujan ryhmään. Osallistumisesta maksettiin pieni, tutkimuksen tekoon kuluneen ajan mukaan määräytyvä palkkio, keskimäärin tämä oli kaksi punttaa. Osallistujat ohjattiin Profilic-palvelusta LimeSurvey-palveluun, jossa heiltä pyydettiin suostumus tutkimukseen osallistumiseen, minkä jälkeen he täyttivät useita sähköisiä kyselylomakkeita. Vastaaminen tapahtui anonymisti. Tässä tutkimuksessa hyödynnetään ABS- ja BFI-2-S-lomakkeita, mutta osallistujat vastasivat myös muun muassa mielialaa, lapsuusajan haitallisia kokemuksia, parisuhdetyytyväisyyttä ja kiintymyssuhdetyyliä kartoittaviin kyselylomakkeisiin. Vastaajilta kysyttiin myös eksplisiittisesti, toivovatko he saavansa lapsia ja ovatko he kokeneet vauvakuumetta. Kyselyiden lomassa oli kolme tarkistuskysymystä (Attention Check), joiden tarkoitus oli varmistaa, että osallistuja keskittyi vastaamiseen ja luki kysymykset huolellisesti. Kysymykset olivat sellaisia, että niihin voitiin odottaa kaikilta vastaajilta samanlaista vastausta (esimerkiksi ”Uin Atlantin valtameren yli päästäkseni töihin päivittäin”).

Muuttujat

Vauvakuumeen mittaamisen käytettiin Brasen ja Brasen (2012) Attitudes Towards Babies Scale -kyselyä (ABS). Kysely koostuu viidestä alaskaalasta: vauvoihin liittyvät myönteiset altistumiset (Positive Exposures), vauvoihin liittyvät kielteiset altistumiset (Negative Exposures), vauvan saamiseen liittyvät kompromissit (Trade-Offs), hoivataipumus (Nurturance) sekä naisiin liittyvät perinteiset rooliuskomukset (Female Gender Roles). Näistä kolme ensimmäistä näyttävät ennustavan vauvakuumetta tilastollisesti merkitsevästi (Brase & Brase, 2012), joten tässä tutkimuksessa käytetään näitä kolmea skaalaa ja niiden yhteensä 24 väittämistä muodostettua keskiarvomuuttujaa vauvakuumeen mittarina.

Myönteiset altistumiset -asteikon väittämät kuvaavat myönteisiä reaktioita ja halua saada oma lapsi, jotka heräävät vuorovaikutuksessa vauvojen tai vauvoihin liittyvien ärsykkeiden kanssa. Tätä mitattiin kyselyssä 10 väittämällä, esimerkiksi ”Kun olen pitänyt sylissä jonkun toisen vauvaa, haluan saada oman vauvan”. Negatiivisten altistusten skaalaan kuuluu kahdeksan väittämää, jotka kuvaavat vauvoihin liittyviä kielteisiä reaktioita, esimerkiksi ”Lasten tarpeisiin ja toiveisiin vastaaminen on minusta ärsyttävää”. Vauvan saamiseen liittyviä kompromisseja kuvaavilla väittämillä arvioidaan sitä, miten tutkittava kokee, että vauvan saaminen vaikuttaisi kielteisesti muihin tämän elämän osa-alueisiin. Tähän skaalaan kuuluu kuusi väittämää, esimerkiksi ”Oman vauvan saaminen olisi liian vahingollista ura-/koulutustavoitteeni”. Väittämiin vastattiin viisiportaisella Likert-asteikolla (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä). Vauvakuumemuuttujan muodostamista varten negatiivisten altistusten ja kompromissien skaalojen väittämät käännettiin niin, että korkeampi arvo kuvasi vähemmän negatiivisia reaktioita. Tämän jälkeen kuhunkin skaalaan kuuluvien väittämien vastauksista muodostettiin keskiarvomuuttuja, ja vauvakuumeen tasoa kuvaava keskiarvomuuttuja laskettiin näiden kolmen muuttujan keskiarvona. Muuttujan suurempi arvo tarkoitti korkeampaa ja pienempi arvo matalampaa koettua vauvakuumetta. Muuttujan sisäinen reliabiliteetti oli erinomainen ($\alpha = 0.94$).

Persoonallisuuden piirteitä mitattiin BFI-2-S-kyselyllä (Big Five Inventory–2 Short Form), joka on lyhennetty versio 60 väittämän BFI-kyselystä (Soto & John, 2017b). Lyhennetyin mittarin psykometriset ominaisuudet ovat lähellä alkuperäistä kyselyä, ja se soveltuu sekä suurten piirteiden että näiden alapiirteiden mittaamiseen, mutta alapiirteiden luotettavaan arviointiin suositellaan vähintään noin 400 vastaajan otoskokoa (Soto & John, 2017a). Mittariin sisältyy kolme alapiirrettä jokaista ylätasoa piirrettä kohtaan. Kysely sisältää 30 väittämää, joista osa on käänteisiä, ja vastaaja arvioi viisiportaisella Likert-asteikolla (1 = vahvasti eri mieltä, 5 = vahvasti samaa mieltä) kuinka

hyvin ne kuvaavat häntä. Jokaista ylätasoa piirrettä kuvaa kuusi väittämää, ekstraversiota esimerkiksi ”Olen täynnä energiaa”, sovinnollisuutta esimerkiksi ”Uskon hyvää muista ihmisistä”, tunnollisuutta esimerkiksi ”Olen sinnikäs, työskentelen, kunnes tehtävä on valmis”, neuroottisuutta esimerkiksi ”Olen taipuvainen kokemaan masentuneisuutta/alakuloa” ja avoimuutta esimerkiksi ”Olen omaperäinen, keksin uusia ideoita”. Jokaiselle piirteelle muodostettiin keskiarvomuuttuja laskemalla piirrettä mittaavien väittämien keskiarvo. Muodostettujen muuttujien sisäinen reliabiliteetti Cronbachin alfalla mitattuna: ekstraversio $\alpha = 0.72$, sovinnollisuus $\alpha = 0.72$, tunnollisuus $\alpha = 0.74$, negatiivinen emotionaalisuus $\alpha = 0.78$, avoimuus $\alpha = 0.63$. Nämä arvot ovat hieman matalampia, mutta avoimuutta lukuun ottamatta hyvin lähellä Soton ja Johnin (2017a) artikkelissaan raportoimia alfa-arvoja, jotka kahdessa otoksessa vaihtelivat välillä 0.73 – 0.84.

Aineiston analysointi

Aineisto analysoitiin IBM SPSS Statistics -ohjelmalla (versio 29.0). Aluksi arvioitiin vauvakuume- ja piirremuuttujien jakaumia tarkastelemalla histogrammeja sekä vinous- ja huipukkuuslukuja. Vinousluvut vaihtelivat välillä -0.085 – 0.066 ja huipukkuusluvut välillä -0.755 – -0.311. Histogrammien ja huipukkuuslukujen perusteella erityisesti sovinnollisuus, avoimuus ja vauvakuume poikkesivat jonkin verran normaalijakaumasta. Tämän vuoksi tehtiin myös nonparametriset tarkastelut Spearmanin korrelaatiokertoimella, ja verrattiin näitä normaalijakaumaoletukseen perustuviin Pearsonin korrelaatiokertoimiin. Jakaumien muodolla ei näyttänyt olevan olennaista vaikutusta tuloksiin, joten todettiin perustelluksi käyttää parametrisiä menetelmiä.

Persoonallisuuden piirteiden yhteyksiä vauvakuumeen tasoon tarkasteltiin ensin Pearsonin korrelaatiokertoimella ja sen jälkeen lineaarisella regressioanalyysillä. Malliin lisättiin ensimmäisellä askeleella taustamuuttujina ikä sekä koulutusvuodet, ja toisella askeleella selittäviksi muuttujiksi kaikkien viiden persoonallisuuspiirteiden keskiarvomuuttujat. Taustamuuttujat lisättiin malliin, jotta niiden vaikutus oli kontrolloitu, kun tarkasteltiin piirteiden ja vauvakuumeen välistä yhteyttä. Sukupuolen ja parisuhdestatuksen vaikutuksia tarkasteltiin seuraavassa vaiheessa moderaatioanalyysissä, ja siksi niitä ei tässä vaiheessa lisätty malliin. Analyysin yhteydessä tarkasteltiin regressioanalyysin edellytysten täyttymistä. Selittävien muuttujien välillä ei VIF- ja toleranssiarvojen perusteella ilmennyt liiallista multikollinearisuutta. Myös edellytykset jäännöstermien normaalijakautuneisuudesta, lineaarisuudesta ja homoskedastisuudesta täyttyivät.

Myös sukupuolen ja parisuhdestatuksen muokkaavaa vaikutusta tutkittiin regressioanalyysillä. Moderaatiovaikutusten tutkimista varten jatkuvat muuttajat standardoitiin ja luotiin interaktiomuuttajat piirteille ja sukupuolelle sekä piirteille ja parisuhdestatukselle. Näihin malleihin laitettiin ensimmäisellä askeleella jälleen taustamuuttujina ikä ja koulutusvuodet, toisella askeleella moderaattorimuuttuja (sukupuoli tai parisuhdestatus), kolmannella standardoidut piirremuuttajat ja neljännellä askeleella lisättiin interaktiomuuttajat. Myös näissä moderaatiotarkasteluissa regressioanalyysin edellytykset täyttyivät. Mahdollisia merkitseviä moderaatioyhteyksiä tarkasteltiin lopuksi vielä Pearsonin korrelaatiokertoimen avulla ryhmittäin.

TULOKSET

Kuvailevat tulokset

Vauvakuumemuuttujan arvot vaihtelivat välillä 1–5 ($ka = 2.77$, $kh = 0.85$). Taulukossa 2 on esitetty tämän sekä piirremuuttujien keskiarvot ja keskihajonnat. Kysyttäessä ”Toivotko saavasi lapsia?” osallistujista 27.4 % vastasi ei, 49.5 % vastasi kyllä, ja 23.1 % vastasi, ettei tiedä. Kysymykseen ”Koetko tai oletko joskus kokenut vauvakuumetta?” 67.5 % vastasi ei ja 32.5 % vastasi kyllä. Varsinaisissa analyysissä vauvakuumeen mittarina käytettiin ainoastaan ABS-kyselystä saatuja keskiarvomuttujia.

TAULUKKO 2

Muuttujien keskiarvot ja keskihajonnat, n = 416

Muuttujat	Kaikki		Naiset				Miehet			
			Ei				Ei			
	<i>ka</i>	<i>kh</i>	<i>ka</i>	<i>kh</i>	<i>ka</i>	<i>kh</i>	<i>ka</i>	<i>kh</i>	<i>ka</i>	<i>kh</i>
Vauvakuume	2.77	0.85	2.77	0.88	2.84	0.94	2.63	0.76	2.81	0.77
Ekstraversio	2.90	0.75	2.84	0.79	2.96	0.79	2.81	0.70	2.96	0.71
Sovinnollisuus	3.63	0.68	3.79	0.68	3.77	0.69	3.43	0.64	3.52	0.66
Tunnollisuus	3.26	0.75	3.28	0.81	3.40	0.70	3.06	0.70	3.28	0.76
Neuroottisuus	3.12	0.81	3.39	0.74	3.27	0.75	2.99	0.87	2.82	0.74
Avoimuus	3.66	0.67	3.72	0.64	3.64	0.65	3.65	0.67	3.62	0.70

Persoonallisuuspiirteiden yhteys vauvakuumeen tasoon

Persoonallisuuspiirteiden sekä iän ja koulutusvuosien suoria yhteyksiä vauvakuumeen kokemukseen tarkasteltiin Pearsonin korrelaatiokertoimen avulla. Muuttujien väliset korrelaatiokertoimet on esitetty taulukossa 3. Taulukosta nähdään, että kaikki muut piirremuuttujat paitsi avoimuus korreloivat tilastollisesti merkitsevästi vauvakuumeen kanssa. Iän ja koulutusvuosien korrelaatiot vauvakuumeen kanssa taas eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Huomioitavaa on, että suurin osa piirremuuttujista korreloi myös keskenään, mutta regressioanalyysin kannalta ongelmallisen suurta korrelaatiota ei kuitenkaan tarkasteluissa ilmene.

TAULUKKO 3

Muuttujien väliset Pearsonin korrelaatiokertoimet

Muuttujat	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.Ikä	-							
2.Koulutusvuodet	.112*	-						
3.Vauvakuume	.031	.056	-					
4.Ekstraversio	-.039	.104*	.239**	-				
5.Sovinnollisuus	.037	.124*	.341**	.196**	-			
6.Tunnollisuus	.107*	.125*	.316**	.315**	.397**	-		
7.Neuroottisuus	-.066	-.080	-.205**	-.369**	-.159**	-.387**	-	
8.Avoimuus	.017	.044	-.023	.193**	.200**	.027	-.027	-

Huom. * $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Seuraavaksi yhteyttä tarkasteltiin lineaarisella regressioanalyysillä. Malliin lisättiin ensimmäisellä askeleella taustamuuttujina ikä ja koulutusvuodet. Taustamuuttujista muodostettu malli ei ollut tilastollisesti merkitsevä ($F(2, 413) = 0.791, p = .454$). Toisella askeleella malliin lisättiin selittäjiksi piirteiden keskiarvomuuttujat. Nyt malli oli tilastollisesti merkitsevä ($F(7,408) = 13.268, p < 0.001$). Piirteet sisältävän mallin selitysosuus vauvakuumeen vaihtelusta oli 18.5 % ($R^2 = 0.185$). Taulukossa 4 on raportoitu mallien selitysosuudet ja näiden muutokset sekä muuttujien standardoidut regressiokertoimet viimeiseltä askeleelta. Kumpikaan taustamuuttujista ei ennustanut vauvakuumetta tilastollisesti merkitsevästi. Selittävästä muuttujista ainoastaan neuroottisuus ei ennustanut tilastollisesti merkitsevästi vauvakuumemuuttujaa. Ekstraversio ($\beta = .142$), sovinollisuus ($\beta = .269$) ja tunnollisuus ($\beta = .146$) olivat positiivisessa yhteydessä, ja avoimuus ($\beta = -.109$) negatiivisessa yhteydessä vauvakuumeeseen.

TAULUKKO 4

Lineaarinen regressiomalli persoonallisuuspiirteiden yhteydestä vauvakuumeeseen

Muuttujat	β	R^2	ΔR^2
1. Askel		0.004	0.004
Ikä	.011		
Koulutusvuodet	-.011		
2. Askel		0.185	0.182***
Ekstraversio	.142**		
Sovinnollisuus	.269***		
Tunnollisuus	.146**		
Neuroottisuus	-.057		
Avoimuus	-.109*		

Huom. * $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

β = standardoitu regressiokerroin mallin viimeiseltä askeleelta, R^2 = mallin selitysaste, ΔR^2 = selitysasteen muutos

Sukupuolen ja parisuhteen muokkaava vaikutus piirteiden ja vauvakuumeen väliseen yhteyteen

Analyysin toisessa vaiheessa tarkasteltiin lineaarisen regressioanalyysin avulla, muokkaavatko sukupuoli tai parisuhdestatus piirteiden yhteyttä vauvakuumemuuttujaan. Ensin tarkasteltiin sukupuolen moderaatiovaikutusta. Ensimmäisellä askeleella malliin lisättiin taustamuuttujat (ikä ja koulutusvuodet), ja tämän jälkeen toisella askeleella malliin lisättiin sukupuoli. Tältä askeleelta tarkasteltiin sukupuolen selitysvoimaa ja yhteyttä vauvakuumeeseen. Malli ei tässä kohtaa ollut tilastollisesti merkitsevä ($F(3, 412) = 0.798, p = .496$). Sukupuoli ei siis ollut tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä vauvakuumeen tasoon. Kolmannella askeleella malliin lisättiin piirteiden standardoidut keskiarvomuttujat, ja viimeisellä askeleella lisättiin interaktiotermi (sukupuoli x piirre). Kun kaikki selittävät muuttujat olivat mukana, oli mallin selitysosuus 20 % ($R^2 = .200$), ja malli oli tilastollisesti merkitsevä ($F(13, 402) = 7.707, p < .001$), mutta selitysosuuden kasvu mallin kolmannelta askeleelta neljänteen ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä ($p = .221$). Piirteiden ja sukupuolen interaktioiden kertoimet on esitetty taulukossa 5. Ainoastaan sovinnollisuuden ja sukupuolen interaktioiden kerroin oli tilastollisesti merkitsevä ($p = .025$), eli sukupuoli muokkasi

yhteyttä sovinnollisuus-piirteen ja vauvakuumeen välillä. Tämän moderaatiovaikutuksen havainnollistamiseksi tarkasteltiin seuraavaksi sovinnollisuus-piirteen yhteyttä vauvakuumeeseen erikseen naisilla ja miehillä. Pearsonin korrelaatiokertoimia tarkastellessa havaittiin, että naisilla yhteys vauvakuumeen ja sovinnollisuuden välillä ($r = .424, p < .001$) oli voimakkaampi kuin miehillä ($r = .230, p < .001$). Korrelaatiokertoimien eroavuutta tarkasteltiin vielä Fisherin Z-testin avulla (Diedenhofen & Musch, 2015), jonka mukaan korrelaatiokertoimet erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0.05$).

Tämän jälkeen tarkasteltiin vielä, onko yhteys sovinnollisuuden ja vauvakuumeen välillä erilainen naisten ja miesten ryhmissä parisuhdestatuksen mukaan. Tätä tarkasteltiin myös Pearsonin korrelaatiokertoimen avulla. Kertoimia tarkastellessa näytti siltä, että naisilla, jotka eivät olleet parisuhteessa, yhteys muuttujien välillä ($r = .447, p < 0.001$) olisi voimakkaampi kuin parisuhteessa olevilla naisilla ($r = .408, p < 0.001$). Vastaavasti myös miehillä, jotka eivät olleet parisuhteessa, vaikutti yhteys ($r = .233, p < 0.05$) olevan voimakkaampi kuin parisuhteessa olevilla miehillä ($r = .215, p < 0.05$). Fisherin Z-testin (Diedenhofen & Musch, 2015) mukaan korrelaatiot eivät kuitenkaan eronneet tilastollisesti merkitsevästi parisuhdestatuksen mukaan kummallakaan sukupuolella.

TAULUKKO 5

Lineaarinen regressiomalli sukupuolen vaikutuksesta persoonallisuuspiirteiden ja vauvakuumeen välisiin yhteyksiin

	β	R^2	ΔR^2
Interaktiomuuttujat		0.200	0.014
Sukupuoli x Ekstraversio	-.024		
Sukupuoli x Sovinnollisuus	-.156*		
Sukupuoli x Tunnollisuus	.057		
Sukupuoli x Neuroottisuus	.058		
Sukupuoli x Avoimuus	-.004		

Huom. * $p < 0.05$

β = standardoitu regressiokerroin mallin viimeiseltä askeleelta, R^2 = mallin selitysaste, ΔR^2 = selitysasteen muutos

Seuraavaksi tarkasteltiin parisuhdestatuksen selitysvoimaa sekä moderaatiovaikutusta. Ensimmäisellä askeleella malliin lisättiin taustamuuttujat, ja toisella askeleella parisuhdestatus, ja tästä tarkasteltiin parisuhdestatuksen merkitsevyyttä vauvakuumeen selittäjänä. Malli ei ollut tässä kohtaa tilastollisesti merkitsevä ($F(3, 412) = 1.331, p = .264$), eli parisuhdestatus ei ennustanut

vauvakuumeen tasoa. Seuraavalla askeleella malliin lisättiin jälleen piirteiden standardoidut keskiarvomuuttujat ja neljännellä askeleella interaktiotermit (parisuhdestatus x piirre). Interaktiotermit sisältävän mallin selitysosuus oli 19.2 % ($R^2 = .192$) ja malli oli tilastollisesti merkitsevä ($F(13, 402) = 7.336, p < .001$), mutta selitysosuuden kasvu edeltävästä askeleesta ei tässäkään ollut tilastollisesti merkitsevä ($p = .756$). Piirteiden ja parisuhdestatuksen interaktiotermin kertoimet on esitetty taulukossa 6. Yhdenkään interaktiotermin kerroin ei tässä mallissa ollut tilastollisesti merkitsevä, eli parisuhdestatus ei muokannut persoonallisuuspiirteiden ja vauvakuumeen välistä yhteyttä.

TAULUKKO 6

Lineaarinen regressiomalli parisuhdestatuksen vaikutuksesta persoonallisuuspiirteiden ja vauvakuumeen välisiin yhteyksiin

	β	R^2	ΔR^2
Interaktiomuuttujat		0.192	0.005
Parisuhde x Ekstraversio	.046		
Parisuhde x Sovinnollisuus	.008		
Parisuhde x Tunnollisuus	.005		
Parisuhde x Neuroottisuus	.113		
Parisuhde x Avoimuus	-.002		

Huom. β = standardoitu regressiokerroin mallin viimeiseltä askeleelta, R^2 = mallin selityssaste, ΔR^2 = selityssasteen muutos

POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, ovatko Big Five -persoonallisuuspiirteet yhteydessä vauvakuumeen kokemukseen, sekä tarkastella, muokkaavatko sukupuoli tai parisuhdestatus näitä yhteyksiä. Tällä pyrittiin lisäämään tietoa aiemmin hyvin vähän tutkitusta ilmiöstä sekä sen taustalla mahdollisesti olevista tekijöistä. Piirteiden yhteyttä perheellistymisen eri osa-alueisiin on tutkittu aiemmin jonkin verran, mutta aiemmissa tutkimuksissa aiheesta on keskitytty enimmäkseen siihen, ovatko piirteet yhteydessä konkreettisesti syntyvyyteen ja esimerkiksi perheen perustamisen ajoitukseen. Lasten hankkimiseen liittyviä tunteita tai asenteita on tutkittu vähemmän, samoin kuin sitä, mikä välittää tai selittää yhteyttä piirteiden ja perheellistymisen välillä.

Persoonallisuuspiirteiden ja vauvakuumeen välinen yhteys

Tutkimuksessa havaittiin, että persoonallisuuspiirteet selittivät vauvakuumeen tasoa kohtalaisen voimakkaasti. Taustamuuttujina käytetyt ikä ja koulutusvuodet sen sijaan eivät ennustaneet vauvakuumeen tasoa. Aiemman kirjallisuuden perusteella asetetut hypoteesit olivat, että sovinnollisuus ja ekstraversio olisivat positiivisessa yhteydessä, ja avoimuus sekä neuroottisuus negatiivisessa yhteydessä vauvakuumeen tasoon. Tunnollisuuden yhteydestä vauvakuumeeseen ei asetettu hypoteesia, sillä piirteen yhteydestä perheellistymiseen on aiemmin saatu hyvin vaihtelevia tuloksia. Saadut tulokset tukevat Millerin (1994) teoriaa siitä, että piirteet ovat merkittävä taustatekijä halussa saada lapsia.

Sovinnollisuus oli odotetusti positiivisessa yhteydessä vauvakuumeen tasoon, ja yhteys oli Big Five -piirteistä voimakkain. Tämä tulos on linjassa aiempien tutkimusten kanssa, joissa sovinnollisuuden tai sitä muistuttavien piirteiden on havaittu olevan positiivisessa yhteydessä haluun tulla vanhemmaksi (Avison & Furnham, 2015) sekä positiiviseen motivaatioon hankkia lapsia (Miller, 1992), ja negatiivisessa yhteydessä ristiriitaisiin tunteisiin vanhemmaksi tuloa kohtaan (Pinquart ym., 2008). Schoen ym. (1997) ovat ehdottaneet, että lasten hankkimista motivoisivat osin vanhemmuuden myötä kehittyvät sosiaaliset suhteet, ja he havaitsivatkin tutkimuksessaan, että tutkittavien halua saada lapsia ennusti heidän arvionsa vanhemmuuden sosiaalisesta palkitsevuudesta. Korkeasti sovinnolliset ihmiset ovat muun muassa huomaavaisia, välittäviä ja epäitsekkeitä (kts. esim. McCrae & Costa, 2003), ja he panostavat läheisiin ihmissuhteisiin enemmän kuin matalasti sovinnolliset (Ahmetoglu ym., 2010), joten on luontevaa ajatella, että tällaiset ihmiset kokisivat lapsen saamisen ja hoivaamisen, sekä vanhemmaksi tuloon liittyvät muut sosiaaliset suhteet palkitsevina.

Myös ekstraversio oli tässä tutkimuksessa positiivisessa yhteydessä vauvakuumeen tasoon, ja tulos on yhtenäinen aiemman tutkimuksen kanssa; ekstraversioon on havaittu olevan yhteydessä suurempaan todennäköisyyteen, että henkilöllä on lapsia, korkeampaan lapsilukuun ja varhaisempaan vanhemmaksi siirtymään (Jokela ym., 2011), ja ekstraversiolle läheisen sosiaalisuus-piirteen on havaittu olevan yhteydessä suurempaan todennäköisyyteen saada ensimmäinen ja toinen lapsi (Jokela ym., 2009). Vauvakuumetta mitattiin tässä tutkimuksessa erityisesti vauvoihin liittyvien positiivisten ja negatiivisten reaktioiden kautta, ja siksi oli odotettavissa, että positiiviseen emotionaalisuuteen kytkeytyvä ekstraversio ennustaisi vauvakuumetta positiivisesti. Ekstraversio-jatkumolla korkealla olevat viihtyvät ihmisten seurassa, ovat sosiaalisia ja aktiivisia, joten samoin kuin edellä pohdittiin sovinnollisuudesta, voisi heidän odottaa kokevan vanhemmuuden tuomat sosiaaliset suhteet

palkitsevina, mikä taas ennustaa halua saada lapsia (Schoen ym., 1997). Toisaalta monilla voi nykypäivänä olla uskomus, että lasten saaminen rajoittaa mahdollisuuksia aktiiviselle sosiaaliselle elämälle ja vanhemmuuteen voi liittyä myös yksinäisyyden kokemusta. Voisi ajatella, että ekstrovertit olisivat erityisen alttiita tällaisten mielikuvien seurauksena epäröimään perheen perustamista. Yksilön ympäristöllä ja kokemuksilla on luultavasti merkittävä vaikutus siihen, arvioiko hän lasten saamisen enemmän uhkana vai mahdollisuutena omalle sosiaaliselle elämälleen.

Neuroottisuuden taas odotettiin olevan negatiivisessa yhteydessä vauvakuumeen tasoon, ja tämä hypoteesi sai vain osittaista tukea. Neuroottisuudella oli suora negatiivinen yhteys vauvakuumeeseen, mutta kun taustamuuttujien sekä muiden piirteiden vaikutus oli kontrolloitu, ei neuroottisuus enää ennustanut vauvakuumeen tasoa. Neuroottisuus korreloi tässä aineistossa muista selittävästä muuttujista eniten ja negatiivisesti ekstraversioon ja tunnollisuuden kanssa, joten voi olla, että esimerkiksi näiden muuttujien kontrollointi regressiomallissa peitti neuroottisuuden itsenäistä selitysvoimaa, vaikka selvää multikollineaarisuutta ei ilmennytäkään. Neuroottisuuden tai siihen liittyvien piirteiden on aiemmassa tutkimuksessa havaittu olevan yhteydessä muun muassa pienempään lapsilukuun (Jokela ym., 2011), pienempään todennäköisyyteen saada toinen ja kolmas lapsi (Jokela ym., 2009) sekä pienempään todennäköisyyteen että henkilöllä on lapsia (Jokela ym., 2010). Neuroottisuuden odotettiin olevan negatiivisessa yhteydessä vauvakuumeeseen myös siksi, että piirteeseen liittyvän negatiivisen emotionaalisuuden voisi ajatella altistavan yksilöä kokemaan herkemmin ja voimakkaammin vauvoihin liittyviä negatiivisia tunteita. Olikin jossain määrin yllättävää, ettei neuroottisuus ollut selvemmin yhteydessä vauvakuumeeseen. Pinguartin ym. (2008) tutkimuksessa neuroottisuus oli positiivisessa yhteydessä epävarmuuteen päätöksessä hankkia lapsia, mitä selitettiin niin, että ihmisillä, joilla on vaikeuksia tunteiden säätelyssä, on ehkä yleisesti myös ristiriitaisempia tunteita vanhemmuutta kohtaan, ja heille voi olla vaikea tehdä päätöstä lasten hankkimisesta. Korkeasti neuroottisten ihmisten on arveltu olevan herkkiä pohtimaan ja korostamaan vanhemmuuteen liittyviä stressitekijöitä, mikä voi saada heidät olemaan epävarmoja halustaan saada lapsia (Pinguart ym., 2008) tai rajoittamaan lapsilukua (Jokela ym., 2011). Voikin olla, että neuroottisuus itsessään ei selitä halua saada lapsia kovin voimakkaasti, mutta piirre voi altistaa yksilöä pohtimaan ja mahdollisesti jopa murehtimaan vanhemmuuteen liittyviä haasteita ennen vanhemmuuteen siirtymää. Muun muassa yksilön muut piirteet voivat taas vaikuttaa siihen, johtaako tämä pohdinta päätökseen jäädä kokonaan lapsettomaksi tai yrittää saada esimerkiksi vain yksi lapsi.

Avoimuudella ei havaittu suoraa yhteyttä vauvakuumeeseen, mutta kun muut selittäjät oli kontrolloitu, ennusti se vauvakuumeen tasoa, ja yhteys oli regressiomallissa hypoteesin mukaisesti negatiivinen. Yhteys oli kuitenkin mallissa merkitsevistä piirteistä heikoin. Koska avoimuuden yhteys vauvakuumeeseen näkyi vain regressiomallissa, voi olla, että piirre on yhteydessä

vauvakuumeen tasoon vain interaktiossa jonkin toisen muuttujan kanssa. Avoimuuden suhteesta vauvakuumeeseen ei voida tässä kohtaa tehdä kovin vahvoja johtopäätöksiä, mutta piirteen itsenäinen merkitys kokemuksen taustalla vaikuttaa olevan pieni. Kuitenkin esimerkiksi Jokelan ym. (2011) tutkimuksessa avoimuudella oli Big Five -piirteistä voimakkain yhteys perheellistymisen eri osa-alueisiin. Tämä tutkimus antaa viitteitä siitä, että avoimuuden kohdalla yhteydet perheellistymiseen eivät todennäköisesti selity vauvakuumeen kokemuksella. Avoimuuden on useissa tutkimuksissa havaittu olevan yhteydessä erityisesti vanhemmuuteen siirtymän lykkäämiseen (Berg ym., 2013; Jokela ym., 2011; Tavares, 2016). Korkeaan avoimuuteen liittyy muun muassa kiinnostus uutuuteen ja vaihteluun, epäperinteiset arvot (McCrae, 1996) ja monipuoliset mielenkiinnon kohteet (McCrae & Costa, 1987), joten korkeasti avoimet ihmiset eivät ehkä halua ainakaan kovin nuorena sitoutua perhe-elämän rutiineihin, vaan priorisoivat esimerkiksi kouluttautumista ja muiden kokemusten hankkimista ennen mahdollista perheen perustamista.

Tunnollisuuden yhteydestä vauvakuumeeseen ei asetettu hypoteesia, koska aiemmat tulokset piirteen yhteydestä perheellistymiseen ovat melko vaihtelevia. Tunnollisuuden tai siihen liittyvien piirteiden on havaittu olevan yhteydessä sekä matalampaan (Jokela ym., 2011) että korkeampaan lapsilukuun (Roberts & Bogg, 2004). Jokela ym. (2010) totesivat tunnollisuuteen liittyvän sinnikkyuden olevan yhteydessä pienempään todennäköisyyteen, että tutkittavalla oli lapsia, mutta Avison ja Furnham (2015) eivät havainneet tunnollisuudella olevan yhteyttä vanhemmuuteen. Tässä tutkimuksessa tunnollisuuden kuitenkin havaittiin olevan positiivisessa yhteydessä vauvakuumeen kokemukseen. Tämä on kiinnostava tulos, sillä tunnollisuuteen yhdistetään tyypillisesti Big Five -piirteistä vähiten tunnekokemuksiin liittyviä taipumuksia (Zillig ym., 2000), mutta vauvakuume on kuitenkin vahvasti emotionaalinen kokemus. Aiemmissa tutkimuksissa on tarkasteltu tunnollisuuden yhteyttä lähinnä konkreettiseen lisääntymiskäyttäytymiseen. Vauvakuume taas on emotionaalinen kokemus, joka saattaa edeltää pyrkimystä saada lapsi, mutta ei kuitenkaan välttämättä johda siihen. Korkeasti tunnolliset ihmiset ovat muun muassa tavoitteellisia, suunnitelmallisia sekä harkitsevia (McCrae & Costa, 2003), joten voi hyvin olla, että vaikka he kokisivat vauvakuumetta, tekevät he kuitenkin päätöksen lasten hankkimisesta tarkkaan harkiten ja esimerkiksi omia voimavarojaan huolellisesti arvioiden. Tällaiset ihmiset saattavat esimerkiksi pitää tärkeänä, että ovat ehtineet valmistua ammattiin ja saada vakituisen työpaikan ennen perheen perustamista, ja myös olla alttiita lykkäämään tai jopa välttämään perheen perustamista kokonaan, jos eivät koe olosuhteiden olevan otolliset. Kuten Jokela ja kollegatkin (2011) pohtivat, voivat tunnollisuuden yhteydet lisääntymiskäyttäytymiseen riippua myös esimerkiksi asenteista tai kulttuurisista odotuksista. Jos korkeasti tunnollisen ihmisen ympäristö arvostaa kouluttautumista ja uran rakentamista, kuten on nykyään tyypillistä länsimaissa, voidaan perheen perustaminen kokea uhkana tai ainakin haasteena

näille tavoitteille. Toisaalta perhettä ja vanhemmuutta arvostavassa ympäristössä voi tunnollisuus näyttäytyä myös vahvana perhe-elämään panostamisena.

Tämä tutkimus antaa lisää näyttöä siitä, että piirteet ovat yhteydessä lisääntymiskäyttäytymiseen ja sen taustalla oleviin tekijöihin. Se, että persoonallisuuden piirteet ovat yhteydessä vauvakuumeen tasoon, viittaa myös siihen, että kyseisellä ilmiöllä saattaa olla geneettistä ja biologista taustaa. Vauvakuumetta kuvataan usein hyvin keholliseksi kokemukseksi (Rotkirch, 2007) ja on viitteitä, että se olisi jollain tavalla yhteydessä myös hormonitoimintaan (Sinisalo ym., 2022), mikä myös tukee tätä ajatusta. Myös Miller (1992) toteaa artikkelissaan, jossa havaittiin kolmen persoonallisuuspiirteen yhteys positiiviseen ja negatiiviseen lisääntymismotivaatioon, että motivaatio lasten hankkimiseen vaikuttaa tulosten perusteella olevan osin perinnöllistä. Valintaan perustaa perhe vaikuttavat toki myös monet ympäristöön liittyvät tekijät, kuten omat kokemukset pienistä lapsista. Nykyään monet ihmiset eivät kuitenkaan muun muassa syntyvyyden laskun vuoksi altistu pienille lapsille kovin usein, ja tämän vuoksi on mahdollista, että yksilöön liittyvät, muun muassa geneettiset tekijät voivat olla kasvavassa roolissa siinä, kenestä tulee vanhempi. Koska persoonallisuuden piirteet ovat osin perinnöllisiä ja yhteydessä lisääntymiskäyttäytymiseen, on esitetty, että ne voisivat olla myös luonnonvalinnan kohteena, mikä tarkoittaisi, että piirteiden keskimääräiset tasot tulisivat ajan myötä muovautumaan sen mukaan, miten ne edistävät geenien eteenpäin siirtämistä (kts. esim. Jokela ym., 2011). Kuten Jokela ym. (2011) toteavat, ovat vaikutukset kuitenkin todennäköisesti niin pieniä, että veisi useita sukupolvia, jotta piirteiden keskimääräisissä tasoissa tapahtuisi edes pieniä merkittäviä muutoksia. Lisäksi piirteiden yhteys lisääntymiskäyttäytymiseen saattaa vaihdella jonkin verran eri ympäristöissä, mikä selittäisi sitä, miksi runsas variaatio piirteiden tasossa on säilynyt ihmisen evoluutiossa (Penke ym., 2007).

Sukupuolen ja parisuhdestatuksen vaikutus piirteiden ja vauvakuumeen väliseen yhteyteen

Sukupuoli tai parisuhdestatus eivät hypoteesien vastaisesti selittäneet vauvakuumeen tasoa tässä tutkimuksessa. Aiemmissa tutkimuksissa naiset ovat kokeneet vauvakuumetta miehiä useammin ja voimakkaammin (Brase & Brase, 2012; Rotkirch ym., 2011), mutta tässä tutkimuksessa eroa sukupuolten välillä ei havaittu. Parisuhdestatuksen odotettiin myös olevan yhteydessä vauvakuumeen kokemukseen, koska parisuhteessa olemisen on aiemmin havaittu olevan yhteydessä haluun ja aikomukseen hankkia lapsia (Brase & Brase, 2012; Sturm ym., 2023). Tämän hypoteesin taustalla oli myös ajatus, että perheen perustamiseen liittyvien pohdintojen voisi monella olettaa aktivoituvan

vasta vakituksessa parisuhteessa. Erot aiempaan kirjallisuuteen voivat mahdollisesti johtua erilaisesta otoksesta. Esimerkiksi Brasen ja Brasen (2012) tutkimuksessa osallistujat olivat korkeakouluopiskelijoita, ja otoksen sukupuolijakauma oli melko epätasainen. Myös nyt käytetyn otoksen kansallisuusjakauma erosi aiempien tutkimusten otoksista. Tulokset kertovat siitä, että myös miehet kokevat vauvakuumetta, vaikka ilmiötä tarkastellaan usein enemmän naisten näkökulmasta. Parisuhdestatuksen suhteen tulos tukee lisäksi ajatusta siitä, että vauvakuumeen kokeminen ei välttämättä ole yhteydessä ulkoisiin olosuhteisiin, joissa perheen perustaminen koettaisiin ajankohtaisena, vaan sen taustalla ovat vahvemmin erilaiset yksilöön liittyvät tekijät, kuten persoonallisuus.

Tutkimuksessa tarkasteltiin lisäksi, muokkaavatko sukupuoli tai parisuhdestatus piirteiden ja vauvakuumeen välistä yhteyttä. Ainoa merkitsevä tulos näissä tarkasteluissa oli, että sukupuoli muokkasi sovinnollisuuden yhteyttä vauvakuumeeseen niin, että naisilla positiivinen yhteys oli voimakkaampi kuin miehillä. Tämä muistuttaa joidenkin aiempien tutkimusten tuloksia siitä, että sovinnollisuus on ainoastaan naisilla yhteydessä suurempaan todennäköisyyteen saada lapsia (Jokela ym., 2011) sekä suurempaan lapsilukuun (Berg ym., 2013; Jokela ym., 2011). Sovinnollisuuden suora yhteys vauvakuumeeseen oli tässä tutkimuksessa kaikista persoonallisuuden piirteistä voimakkain, mikä voi osin selittää, miksi sen kohdalla merkitsevä interaktio sukupuolen kanssa havaittiin.

Naiset saavat keskimäärin miehiä korkeampia pisteitä sovinnollisuudessa (kts. esim. Schmitt ym., 2008), ja jälkikäteen tarkasteltuna myös nyt käytetyssä aineistossa tällainen ero havaittiin ($p < .001$). Tätä sukupuolieroa on pyritty selittämään evoluutioteoreettisesti niin, että vanhemmuuteen vähemmän resursseja investoiva sukupuoli on hyötynyt enemmän aggressiivisuudesta ja sosiaalisesta dominoivuudesta, koska nämä piirteet ovat lisänneet mahdollisuuksia paritteluun ja sitä kautta omien geenien eteenpäin siirtämiseen (MacDonald, 1995). Enemmän vanhemmuuteen investoiva sukupuoli, joka on ihmisissä biologisesti raskauden ja imetyksen vuoksi nainen, taas hyöttyy enemmän hoivaan, luottamukseen ja empatiaan liittyvistä piirteistä (MacDonald, 1995). Tämän näkemyksen mukaan luonnonvalinta olisi siis suosinut korkeasti sovinnollisia naisia, mutta miehissä myös matalat sovinnollisuustasot olisivat olleet hyödyllisiä selviytymiselle ja suvun jatkamiselle. Sovinnollisuuden voimakkaampi (ja piirteistä voimakkain) yhteys vauvakuumeeseen naisilla voisi siis selittyä ainakin osin piirteiden vahvemmillä evolutiivisella hyödyllisyydellä naisten lisääntymiskäyttäytymisessä.

Tutkimuksen vahvuudet ja rajoitukset

Tutkimus antaa uutta tietoa toistaiseksi vähän tutkitusta ilmiöstä, eli vauvakuumeesta, sekä siitä, että persoonallisuuden piirteillä on yhteys tähän kokemukseen. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä tutkimuskohde, sillä se voi lisätä ymmärrystä syntyvyyteen vaikuttavista tekijöistä. Tulosten luotettavuutta lisää se, että otoksen koko oli kohtuullisen suuri ($n = 416$). Vahvuutena voidaan pitää myös otoksen melko laajaa ikäjakaumaa sekä hyvin tasaista jakaumaa sukupuolen ja parisuhdestatuksen mukaan. Tutkimuksen otokseen liittyvänä vahvuutena voidaan myös pitää sitä, että kaikki osallistujat olivat lapsettomia. Näin vanhemmuuden mahdollisesti aikaansaamat muutokset persoonallisuudessa eivät vääristäneet tuloksia, joskin tutkimusnäyttö tällaisista muutoksista on melko ristiriitaista (Bleidorn ym., 2018). Esimerkiksi van Scheppingenin ym. (2016) tutkimuksessa merkittäviä muutoksia Big Five -piirteissä ei havaittu vanhemmuuteen siirtymän myötä. Kuitenkin se, että otos koostui lapsettomista, parantaa tulosten yleistettävyyttä nimenomaan tähän ryhmään, ja on myös mahdollista, että vanhemmilla vauvakuumetta selittävät osin eri tekijät kuin lapsettomilla.

Vauvakuumetta arvioitiin tutkimuksessa ABS-kyselyllä, jonka reliabiliteetti oli erittäin hyvä. Tätä voidaan pitää tutkimuksen vahvuutena, sillä kun vauvakuumeesta kysytään eksplisiittisesti, on todennäköistä, että vastaajat saattavat tulkita ja ymmärtää käsitteen hyvin eri tavoilla. Esimerkiksi se, kuinka intensiivinen kokemuksen pitää olla, jotta yksilö tulkitsee sen vauvakuumeena, voi vaihdella hyvinkin paljon. Myös ihmisten kyky muistaa aiemmin koettua vauvakuumetta voi vaihdella. ABS-kyselyn käyttäminen on todennäköisesti vähentänyt tällaista tulkintatapoihin liittyvää vaihtelua vastauksissa. Toisaalta on hyvä huomata, että mittaria on käytetty toistaiseksi melko vähän, ja jatkossa olisi tärkeä pyrkiä toistamaan tässä saadut tulokset myös muita menetelmiä hyödyntäen.

Tutkimuksessa oli myös tulosten yleistämistä ja johtopäätösten tekemistä rajoittavia tekijöitä. Persoonallisuuden piirteitä arvioitiin melko lyhyellä persoonallisuuskyselyllä, jonka psykometriset ominaisuudet eivät ole yhtä hyviä kuin laajemmilla mittareilla, minkä lisäksi mittarin sisäinen yhtenäisyys jäi useiden piirteiden kohdalla melko matalaksi. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että lyhennettyyn kyselyyn oli valittu ottaa mukaan kaikki laajemman BFI-kyselyn sisältämät alapiirteet (Soto & John, 2017a). Mittarissa haluttiin siis tietoisesti panostaa siihen, että ylätasen piirteiden sisältöä arvioitiin mahdollisimman laajasti, vaikka tämän seurauksena sisäinen yhtenäisyys ei ollut ideaalilla tasolla, sillä jokainen alapiirre sai mittariin vain kaksi väittämää (Soto & John, 2017a). On myös hyvä huomioida, että osa tutkimuksessa käytetyistä muuttujista poikkesi jonkin verran

normaalijakaumasta, ja vaikka parametristen testien käyttö todettiin perustelluksi, voi tämä vaikuttaa tulosten luotettavuuteen.

Tutkimuksen rajoituksena tulee huomioida myös verkkovälitteiseen aineiston keräämiseen liittyvät haasteet, jotka voivat liittyä esimerkiksi otoksen valikoitumiseen, sekä osallistujien mahdolliseen tarkkaamattomuuteen tai epärehellisyyteen vastaamisessa (Newman ym., 2021). Myöskään vastaamistilannetta ei ole ollut mahdollista kontrolloida, ja esimerkiksi vuorokauden aika, erilaiset häiriötekijät tai kiire ovat saattaneet vaikuttaa vastauksiin. Toisaalta verrattaessa verkossa ja perinteisemmin menetelmin kerättyä aineistoa toisiinsa, ei aineiston laadussa yleisesti havaita merkittäviä eroja (Walter ym., 2019). Verkkoaineiston käyttämiseen liittyy myös etuja. Mahdollisuus osallistua tutkimukseen ja vastata kyselyihin verkossa anonyymisti vähentää ainakin jossain määrin sosiaalisesti suotuisaa vastaamista (Ward ym., 2014). Voikin olla, että anonyymissä kyselyssä on esimerkiksi ollut helpompi myöntää myös lapsiin liittyviä negatiivisia tunteita ja reaktioita. Lisäksi verkon välityksellä on ollut mahdollista kerätä kansainvälinen aineisto, mikä voidaan myös nähdä tutkimuksen vahvuutena. Aineiston keräämisessä pyrittiin myös varmistamaan osallistujien tarkkaavuus sisällyttämällä kolme tarkkaavuuden tarkistusksymystä kyselyiden lomaan.

Tulosten tulkinnassa on myös hyvä huomioida, että tässä vaiheessa ei voida olla varmoja, että havaitut yhteydet ovat spesifisti vauvoihin liittyviä. Kuten aiemmin on todettu, persoonallisuuden sisältävät yksilölle tyypilliset tunne- ja reaktiotaipumukset, ja erityisesti ekstrasersio ja neuroottisuus kuvaavat taipumuksia positiiviseen ja negatiiviseen emotionaalisuuteen (Costa & McCrae, 1980). ABS-mittari koostui suurelta osin vauvoihin liittyviä positiivisia ja negatiivisia reaktioita arvioivista väittämistä, minkä vuoksi oli odotettavissa, että yksilön yleiset tunnetaipumukset olisivat yhteydessä myös kyselyn tuloksiin. Tämän vuoksi on kuitenkin myös mahdollista, että tutkimuksessa havaitut yhteydet heijastavat piirteisiin liittyviä alttiuksia tietyn tyyppiseen reaktiivisuuteen vauvoihin liittyviä reaktioita yleisemmällä tasolla. Tuloksia tulkittaessa on lisäksi tärkeä huomata, että tutkimuksen tuloksista ei käytettyjen menetelmien ja tutkimusasetelman vuoksi voi tehdä syy-seuraussuhdepäätelmiä. On siis mahdollista, että jotkin tässä tutkimuksessa huomiotta jääneet tekijät vaikuttavat sekä persoonallisuuden piirteiden kehitykseen että alttiuteen kokea vauvakuumetta.

Jatkotutkimustarpeet

Vauvakuumeesta on tehty toistaiseksi hyvin vähän tieteellistä tutkimusta, joten jatkossa olisi hyvä lisätä tietoa aiheesta monista eri näkökulmista. Tutkimusta aiheesta on merkityksellistä jatkaa, jotta

voidaan ymmärtää paremmin sitä, mitkä tekijät motivoivat ihmisiä vanhemmuuteen. Lisäksi on viitteitä, että positiiviset asenteet ja reaktiot vauvoja sekä vanhemmaksi tuloa kohtaan olisivat yhteydessä positiiviseen hoivakäyttäytymiseen (Sinisalo ym., 2022), mikä tekee vauvakuumeesta kiinnostavan tutkimuskohteen myös vanhemmuusinterventioita ajatellen. Vaikka vauvakuume vaikuttaa olevan jossain määrin melko stabiili, yksilön persoonallisuuteen kytkeytyvä kokemus, olisi kiinnostavaa selvittää, voisiko näihin vauvoja kohtaan koettuihin tunteisiin ja asenteisiin vaikuttaa, ja tätä kautta vaikuttaa myös hoivakäyttäytymiseen. Ensin olisi kuitenkin keskeistä tehdä lisää tutkimusta vauvakuumeen käytännön merkityksestä hoivan kannalta, jotta potentiaalista yhteyttä ja sen seurauksia voitaisiin ymmärtää paremmin.

Muiden vauvakuumeen taustalla olevien tekijöiden selvittämisen lisäksi olisi jatkossa tärkeää tutkia lisää sitä, missä määrin vauvakuume ennustaa vanhemmaksi tuloa. Tämä olisi tärkeää, jotta ilmiön käytännön merkityksestä ja seurauksista saataisiin enemmän tietoa. Lisäksi olisi mielenkiintoista tarkastella sitä, vaikuttaako persoonallisuus tähän yhteyteen, eli johtaako vauvakuume todennäköisemmin lasten hankkimiseen tietyillä persoonallisuuksilla. Voisi ajatella, että piirteet vaikuttavat siihen, toimiiko yksilö vauvakuumeen kaltaisen emotionaalisen kokemuksen ohjaamana, vai tekeekö hän päätöksen perheellistymisestä vahvemmin muiden tekijöiden perusteella.

Kuten tämän tutkielman johdannossa pohdittiin, voisi vauvakuume olla yksi piirteiden ja perheellistymisen välistä yhteyttä selittävä tekijä. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan pystytty tutkimaan tätä välittävää vaikutusta, koska tutkimukseen osallistujilla ei vastaamisen ajankohtana ollut omia lapsia. Tutkimuksen tulokset antavat kuitenkin viitteitä siitä, että vauvakuume voisi selittää ainakin joidenkin piirteiden yhteyttä perheellistymiseen, sillä tulokset olivat jossain määrin yhteneväiset aiemman aiheesta tehdyn tutkimuksen kanssa. Tätä välittävää vaikutusta olisi kiinnostavaa tutkia jatkossa tarkemmin siihen paremmin soveltuvilla tutkimusasetelmilla.

Koska ylätasen Big Five -piirteet tämän tutkimuksen perusteella selittävät vauvakuumetta, olisi kiinnostavaa jatkossa syventää ymmärrystä aiheesta tarkastelemalla myös kapea-alaisempien alapiirteiden roolia tarkemmin. Tämä voisi tarjota lisää ymmärrystä erityisesti niistä persoonallisuuspiirteistä, joiden yhteydet perheellistymiseen eivät tutkimuskirjallisuudessa ole selkeitä, esimerkiksi tunnollisuudesta. Lisäksi esimerkiksi ekstraversioon sisältyy melko laaja kirjo erilaisia alapiirteitä, ja voisi ajatella, että esimerkiksi sosiaalisuus ja positiivinen emotionaalisuus ennustaisivat vauvakuumetta vahvemmin kuin jämäkkyys tai aktiivisuus. Tietoa piirteiden ja vauvakuumeen välisestä yhteydestä voisi syventää myös tutkimalla sitä erilaisissa ihmisryhmissä, esimerkiksi ihmisillä, joilla on jo lapsia. Voi olla, että vauvakuumetta selittävät heillä osin eri tekijät kuin lapsettomilla.

Lisäksi jatkossa olisi tärkeä tutkia tarkemmin sitä, ovatko tässä tutkimuksessa havaitut yhteydet piirteiden ja vauvakuumeen välillä spesifisti vauvoihin liittyviä. Jatkotutkimuksissa olisi hyvä tarkastella persoonallisuuspiirteiden yhteyttä myös muunlaisiin ärsykkeisiin liittyviin reaktioihin ja tarkastella, ovatko yhteydet näihin samankaltaisia kuin tässä tutkimuksessa havaitut. Lisäksi vauvoihin liittyviä reaktioita olisi hyvä mitata myös muilla tavoin kuin nyt käytetyllä kyselylomakkeella, esimerkiksi visuaalisilla ärsykkeillä. ABS-kyselyssä vastaajia pyydetään pohtimaan, miten he reagoivat erilaisiin vauvoihin liittyviin ärsykkeisiin. Laboratorio-olosuhteissa tutkittavat voitaisiin altistaa konkreettisesti tällaisille kuville, äänille ja tuoksuille, ja mitata näiden herättämiä reaktioita. Näin voitaisiin myös verrata ABS-kyselyllä saatavia tuloksia käytännössä ilmeneviin reaktioihin ja asenteisiin vauvoja kohtaan.

Johtopäätökset

Tämä tutkimus tarjoaa uutta tietoa siitä, että persoonallisuuden Big Five -piirteet ovat yhteydessä vauvakuumeen kokemukseen lapsettomilla aikuisilla, ja tukee aiempaa tutkimusnäyttöä siitä, että persoonallisuus on merkittävä taustatekijä perheellistymisessä. Piirteiden yhteys vauvakuumeeseen antaa viitteitä siitä, että persoonallisuus ei ole yhteydessä lisääntymiskäyttäytymiseen ainoastaan esimerkiksi parinmuodostuksen kautta, vaan taustalla on todennäköisesti myös yksilöiden välisiä eroja tunteissa, asenteissa ja motivaatiossa vauvoja ja vanhemmaksi tuloa kohtaan. Tulokset antavat myös viitteitä vauvakuumeen biologisesta ja geneettisestä taustasta. Tämä kertoo erityisesti siitä, että kyseessä voi olla mahdollisesti kohtuullisen stabiili kokemus, jonka taso vaihtelee yksilöiden välillä, mutta ei välttämättä ailahtele kovin voimakkaasti ja tilannesidonnaisesti. Vauvakuumeen tieteellinen tutkimus on vasta alussa, ja sitä olisi tärkeä jatkaa. Vauvakuume voi olla yksilöille hyvin voimakas ja merkityksellinen kokemus, ja erityisesti jos vanhemmaksi tulemisessa on haasteita, voi tämä kuormittaa myös mielenterveyttä. Ilmiötä olisi tärkeää ymmärtää paremmin, jotta näitä ihmisiä voidaan tukea. Lisäksi yhteiskunnallisella tasolla vauvakuumeen tutkimus voi tarjota lisää ymmärrystä paljon keskustelua herättäneestä syntyvyyden laskusta. Jos syntyvyyttä halutaan kasvattaa, on tärkeä ymmärtää monipuolisesti sen taustalla olevia tekijöitä. Sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta olisi tärkeä tukea omasta lapsesta ja vanhemmuudesta haaveilevia toteuttamaan tämän toiveen. Vauvakuumeen ja sen taustalla olevien tekijöiden tutkimus voi toivottavasti auttaa tässä tulevaisuudessa.

LÄHTEET

- Ahmetoglu, G., Swami, V., & Chamorro-Premuzic, T. (2010). The relationship between dimensions of love, personality, and relationship length. *Archives of Sexual Behavior*, *39*(5), 1181–1190. <https://doi.org/10.1007/s10508-009-9515-5>
- Angelini, G. (2023). Big Five model personality traits and job burnout: A systematic literature review. *BMC Psychology*, *11*(1), 49–49. <https://doi.org/10.1186/s40359-023-01056-y>
- Anglim, J., Horwood, S., Smillie, L. D., Marrero, R. J., & Wood, J. K. (2020). Predicting psychological and subjective well-being from personality: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, *146*(4), 279–323. <https://doi.org/10.1037/bul0000226>
- Avison, M. & Furnham, A. (2015). Personality and voluntary childlessness. *Journal of Population Research (Canberra, A.C.T.)*, *32*(1), 45–67. <https://doi.org/10.1007/s12546-014-9140-6>
- Berg, V., Rotkirch, A., Väisänen, H., & Jokela, M. (2013). Personality is differentially associated with planned and non-planned pregnancies. *Journal of Research in Personality*, *47*(4), 296–305. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2013.01.010>
- Bleidorn, W., Hopwood, C. J., & Lucas, R. E. (2018). Life events and personality trait change. *Journal of Personality*, *86*(1), 83–96. <https://doi.org/10.1111/jopy.12286>
- Brase, G. L. (2016). The relationship between positive and negative attitudes towards children and reproductive intentions. *Personality and Individual Differences*, *90*, 143–149. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.10.053>
- Brase, G. L. & Brase, S. L. (2012). Emotional regulation of fertility decision making: What is the nature and structure of baby fever? *Emotion (Washington, D.C.)*, *12*(5), 1141–1154. <https://doi.org/10.1037/a0024954>
- Carlo, G., Okun, M. A., Knight, G. P., & de Guzman, M. R. T. (2005). The interplay of traits and motives on volunteering: Agreeableness, extraversion and prosocial value motivation. *Personality and Individual Differences*, *38*(6), 1293–1305. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.08.012>
- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1980). Influence of extraversion and neuroticism on subjective well-being: Happy and unhappy people. *Journal of Personality and Social Psychology*, *38*(4), 668–678. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.38.4.668>
- De Fruyt, F., Van De Wiele, L., & Van Heeringen, C. (2000). Cloninger's psychobiological model of temperament and character and the five-factor model of personality. *Personality and Individual Differences*, *29*(3), 441–452. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(99\)00204-4](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(99)00204-4)

- Diedenhofen, B. & Musch, J. (2015). cocor: A comprehensive solution for the statistical comparison of correlations. *PloS one*, *10*(4), e0121945. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0121945>
- Eurostat. (julkaisuaika tuntematon). *Fertility statistics*. Haettu 8.4.2024 osoitteesta [Fertility statistics - Statistics Explained \(europa.eu\)](#)
- Jokela, M., Alvergne, A., Pollet, T. V., & Lummaa, V. (2011). Reproductive behavior and personality traits of the Five Factor Model. *European Journal of Personality*, *25*(6), 487–500. <https://doi.org/10.1002/per.822>
- Jokela, M., Hintsala, T., Hintsanen, M., & Keltikangas-Järvinen, L. (2010). Adult temperament and childbearing over the life course. *European Journal of Personality*, *24*(2), 151–166. <https://doi.org/10.1002/per.749>
- Jokela, M., Kivimäki, M., Elovainio, M., & Keltikangas-Järvinen, L. (2009). Personality and having children: A two-way relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, *96*(1), 218–230. <https://doi.org/10.1037/a0014058>
- Komarraju, M., Karau, S. J., & Schmeck, R. R. (2009). Role of the Big Five personality traits in predicting college students' academic motivation and achievement. *Learning and Individual Differences*, *19*(1), 47–52. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2008.07.001>
- Körner, R. & Altmann, T. (2023). Personality is related to satisfaction in friendship dyads, but similarity is not: Understanding the links between the big five and friendship satisfaction using actor-partner interdependence models. *Journal of Research in Personality*, *107*, 104436-. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2023.104436>
- Lainiala, L. (2016). Vauvakuume voimakkainta parikymppisillä. Tietovuoto-artikkeli 5/2016. *Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos*. [Vauvakuume voimakkainta parikymppisillä - Väestöliitto.fi \(vaestoliitto.fi\)](#)
- MacDonald, K. (1995). Evolution, the five-factor model, and levels of personality. *Journal of Personality*, *63*(3), 525–567. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1995.tb00505.x>
- McAdams, D. P. & Olson, B. D. (2010). Personality development: Continuity and change over the life course. *Annual Review of Psychology*, *61*(1), 517–542. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100507>
- McCrae, R. R. (1996). Social consequences of experiential openness. *Psychological Bulletin*, *120*(3), 323–337. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.120.3.323>
- McCrae, R. R. & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, *52*(1), 81–90. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.81>

- McCrae, R. R. & Costa, P. T. (2003). Measuring personality. Teoksessa R. R. McCrae & P. T. Costa (toim.), *Personality in Adulthood: A Five-Factor Theory Perspective* (2. painos, s. 37–57). Guilford Press.
- McCrae, R. R. & Costa, P. T. (2008). The five-factor theory of personality. Teoksessa O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (toim.), *Handbook of Personality: Theory and Research* (3. painos, s. 159–181). Guilford Press.
- McCrae, R. R., & John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60(2), 175–215. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1992.tb00970.x>
- Miller, W. B. (1992). Personality traits and developmental experiences as antecedents of childbearing motivation. *Demography*, 29(2), 265–285. <https://doi.org/10.2307/2061731>
- Miller, W. B. (1994). Childbearing motivations, desires, and intentions: A theoretical framework. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 120(2), 225–258.
- Nelson-Coffey, S. K. & Cavanaugh, L. A. (2021). Baby fever: Situational cues shift the desire to have children via empathic emotions. *Journal of Experimental Psychology. Applied*, 28(2), 438–450. <https://doi.org/10.1037/xap0000381>
- Newman, A., Bavik, Y. L., Mount, M., & Shao, B. (2021). Data collection via online platforms: Challenges and recommendations for future research. *Applied Psychology*, 70(3), 1380–1402. <https://doi.org/10.1111/apps.12302>
- Penke, L., Denissen, J. J. A., & Miller, G. F. (2007). The evolutionary genetics of personality. *European Journal of Personality*, 21(5), 549–587. <https://doi.org/10.1002/per.629>
- Pinquart, M., Stotzka, C., & Silbereisen, R. K. (2008). Personality and ambivalence in decisions about becoming parents. *Social Behavior and Personality*, 36(1), 87–96. <https://doi.org/10.2224/sbp.2008.36.1.87>
- Roberts, B. W. & Bogg, T. (2004). A longitudinal study of the relationships between conscientiousness and the social-environmental factors and substance-use behaviors that influence health. *Journal of Personality*, 72(2), 325–354. <https://doi.org/10.1111/j.0022-3506.2004.00264.x>
- Rotkirch, A. (2007). ‘All that she wants is a(nother) baby’? Longing for children as a fertility incentive of growing importance. *Journal of Evolutionary Psychology*, 5(1), 89–104. <https://doi.org/10.1556/JEP.2007.1010>
- Rotkirch, A. (2020). The wish for a child. *Vienna Yearbook of Population Research*, 18, 49–62. <https://doi.org/10.1553/populationyearbook2020.deb05>

- Rotkirch, A., Basten, S., Väisänen, H., & Jokela, M. (2011). Baby longing and men's reproductive motivation. *Vienna Yearbook of Population Research*, 9, 283–306. <https://doi.org/10.1553/populationyearbook2011s283>
- Rotkirch, A., Tammissalo, K., Miettinen, A., & Berg, V. (2017). Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista. *Väestöliiton perhebarometri 2017*. Väestöliitto: [Miksi vanhemmuutta lykätään? - Väestöliitto.fi \(vaestoliitto.fi\)](https://www.vaestoliitto.fi)
- Schmitt, D. P., Realo, A., Voracek, M., & Allik, J. (2008). Why can't a man be more like a woman? Sex differences in big five personality traits across 55 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(1), 168–182. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.94.1.168>
- Schoen, R., Kim, Y. J., Nathanson, C. A., Fields, J., & Astone, N. M. (1997). Why do Americans want children? *Population and Development Review*, 23(2), 333–358. <https://doi.org/10.2307/2137548>
- Sinisalo, H., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Peltola, M. J. (2022). Hormonal and behavioral responses to an infant simulator in women with and without children. *Developmental Psychobiology*, 64(7). <https://doi.org/10.1002/dev.22321>
- Sorsa, T., Lehtonen, N., & Rotkirch, A. (2023). Kuka haluaa lapsia 2020-luvulla? *Väestöliiton perhebarometri 2022*. Väestöliitto: [Kuka haluaa lapsia 2020-luvulla? - Väestöliitto.fi \(vaestoliitto.fi\)](https://www.vaestoliitto.fi)
- Soto, C. J. & John, O. P. (2017a). Short and extra-short forms of the Big Five Inventory–2: The BFI-2-S and BFI-2-XS. *Journal of Research in Personality*, 68, 69–81. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2017.02.004>
- Soto, C. J. & John, O. P. (2017b). The next Big Five Inventory (BFI-2): Developing and assessing a hierarchical model with 15 facets to enhance bandwidth, fidelity, and predictive power. *Journal of Personality and Social Psychology*, 113(1), 117–143. <https://doi.org/10.1037/pspp0000096>
- Sturm, N., Koops, J. C., & Rutigliano, R. (2023). The influence of partnership status on fertility intentions of childless women and men across European countries. *European Journal of Population*, 39(1), 20–20. <https://doi.org/10.1007/s10680-023-09664-5>
- Tavares, L. P. (2016). Who delays childbearing? The associations between time to first birth, personality traits and education. *European Journal of Population*, 32(4), 575–597. <https://doi.org/10.1007/s10680-016-9393-1>
- van Scheppingen, M. A., Jackson, J. J., Specht, J., Hutteman, R., Denissen, J. J. A., & Bleidorn, W. (2016). Personality trait development during the transition to parenthood: A test of social investment theory. *Social Psychological & Personality Science*, 7(5), 452–462. <https://doi.org/10.1177/1948550616630032>

- Walter, S. L., Seibert, S. E., Goering, D., & O'Boyle, E. H. (2019). A tale of two sample sources: Do results from online panel data and conventional data converge? *Journal of Business and Psychology*, *34*(4), 425–452. <https://doi.org/10.1007/s10869-018-9552-y>
- Ward, P., Clark, T., Zabriskie, R., & Morris, T. (2014). Paper/pencil versus online data collection: An exploratory study. *Journal of Leisure Research*, *46*(1), 84–105. <https://doi.org/10.1080/00222216.2014.11950314>
- Zillig, L. M. P., Hemenover, S. H., & Dienstbier, R. A. (2002). What do we assess when we assess a Big 5 trait? A content analysis of the affective, behavioral, and cognitive processes represented in Big 5 personality inventories. *Personality & Social Psychology Bulletin*, *28*(6), 847–858. <https://doi.org/10.1177/0146167202289013>